

PLANINARENJE

**DIMITOR
BJELAŠNICA
KABLAR
KOPAONIK
STARA PLANINA**

OUTDOOR

**NI KRPELJI
NISU BAUK**

PROPELER

**TRAIL RUNNING:
DVA ZA DVA**

STO PLANINARA NA MAJA JEZERCETU

OSVAJANJE NAJVIŠEG VRHA PROKLETIJA

POZIVAMO TURISTE I TREKERE DA SE PRIJAVE, A
FERIJALCE I PLANINARSKA DRUŠTVA DA UPOZNAJU
NJIHOVE ČLANOVE SA OVIM PROGRAMIMA.

VELIKA TURSKA TURA

Istanbul, Ankara, Kajzeri - Ski centar Erdžijas dag od 2.215 m
do 3.916 m, Kapadokija, Pamukkale, Kuşadası, Efes, Izmir, Troja,
Çanakale, Galipolje

Program putovanja traje 10 dana od 02. do 11. septembra 2011.
CENA: **380 €** (autobus/min. 40 osoba)

ŠESTODNEVNI ARANŽMAN SA USPONOM NA OLIMP (Mitikas 2917 m)
od 02. do 07. juna ili od 19. do 24. septembra 2011. godine
I - CENA: **110 €** (autobus/min. 40 osoba) II - CENA: **135 €**
(minibus/ min. 17 osoba) III - CENA: **170 €** (kombi/min. 7 osoba)

USPON NA OLIMP (Mitikas 2.917 m) I LETOVANJE NA OLIMPSKOJ RIVIJERI (13 i 11 DANA)

Garantovani polasci: 16, 18. i 19. septembar 2011. godine
CENA: OD **145 €** (1/4 studio) DO **195 €** (1/2 studio)

TREKING ALBANIJA (PROKLETIJE) - MAKEDONIJA (GALIČICA)

Desetodnevni aranžman od 17. do 26. 06. 2011. godine
I - CENA: **310 €** (autobus/min. 40 osoba)
II - CENA: **330 €** (24 osobe) III - CENA: **350 €** (17 osoba)

TREKING SKOPJE (VODNO) - OHRID (GALIČICA)

Aranžman 5 dana/3 noći od 18 - 22. maja 2011. godine
CENA: **50 € + 4.500** dinara

LETO 2011.

Grčka, Bugarska, Crna gora, Italija, Španija

DETALJNIJE INFORMACIJE NA
www.vama.rs

Informacije, prijave i kontakt: Posetite nas na prijavnom mestu
FTP VAMA TOURS NOVI SAD, Bul. Mihajla Pupina broj 19, u Novom Sadu,
telefon 021/525-339 ili 528-051, mob. 064/236-95-24 (Bora),
064/614-96-50 (Jelena) ili se prijavite putem e-mail adrese:
office@vama.rs

Kritični sedmi broj

Pred vama je sedmi broj magazina „Moja planeta“. Mnogi nisu verovali da ćemo potrajati duže od trećeg-četvrtog broja. Međutim, zahvaljujući reportažama ljubitelja prirode i outdoor aktivnosti, uspešni smo da okupimo značajan krug čitalaca, koji raste iz dana u dan. Da smo se na vreme kladili, sada bi uživali u slatkoj pobedi!

Nastavićemo da, kao i do sada, pratimo rad raznih društava i pojedinaca, te da istražujemo svet oko sebe kroz razne aktivnosti, sport i zajednička interesovanja. Takođe, trudićemo se da podržimo svaku inicijativu koja će „našu planetu“ učiniti lepšim i boljim mestom za život.

Idu topliji dani, a sa njima i razne aktivnosti, tako da možete da očekujete šarenije strane ovih naših zajedničkih novina. Nećemo se ljutiti ako nam pošaljete prilog sa akcije ili novine prosledite prijateljima.

Na našem sajtu **www.mojaplaneta.net** čekaju vas ažurirane stranice, na linku planinarenje, gde možete pročitati priče sa **Suve planine** i akcije na **Golemo Stražište** i **Trem** autorke Maje Miladinović iz PD „Suva Planina“. Tu je i izveštaj sa Sedmog susreta planinara na Fruškoj gori

„**Dositejevim stazama**“ u organizaciji PSD „Dr Laza Marković“ iz Iriga. Uskoro će biti ažurirani i ostali linkovi, a tu je, kao i uvek, aktuelna oglasna tabla na početnoj stranici sajta, gde možete pronaći najave akcija. Svako dobro!

urednik JOVAN JARIĆ

Fotografija naslovne strane: **Guillaume Riesen**

MOJA PLANETA 7 • April 2011.

Besplatni outdoor magazin za aktivan život • PDF izdanje

Osnivač i izdavač:

Studio za dizajn „Smart Art“

Adresa redakcije:

Narodnog fronta 65, 21000 Novi Sad

smartart

Glavni i odgovorni urednik:

Jovan Jarić (jovanjaric@mojaplaneta.net)

Art direktor:

Ivana Ubiparip

Prelom:

Studio za dizajn „Smart Art“

Fotografije:

Dreamstime, SXC, Studio za dizajn „Smart Art“

Advertajzing:

062/22-37-47

Izdanje je besplatno i distribuira se u PDF formatu, putem elektronske pošte. Stari brojevi se mogu downloadovati iz arhive sa Internet adrese:

www.mojaplaneta.net

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

796.5

MOJA planeta [Elektronski izvor] : besplatni outdoor magazin za aktivan

život / glavni urednik Jovan Jarić . -

Online izd. - Elektronski časopis . - 2010, br. 1 - . -

Mesečno . - Dostupno na http://www.mojaplaneta.net

ISSN 2217-3307

COBISS.SR-ID 255946503

Izdavač zadržava sva prava. Svi autorski tekstovi, fotografije i ostali sadržaji objavljeni su uz odobrenje autora. Svi pisani i foto materijali u vlasništvu su Studija „Smart Art“ i autora. Kopiranje, dalja distribucija teksta (delimično ili u potpunosti) i fotografija u komercijalne svrhe zabranjena je u svim medijima bez pismene dozvole Studija „Smart Art“ i autora. Tekstovi i fotografije se objavljuju isključivo bez novčane naknade. Redakcija i izdavač ne odgovaraju za sadržaj i istinitost reklamnih poruka. Redakcija i izdavač ne odgovaraju za štamparske i nenamerne greške. Redakcija nije obavezna da vraća i odgovara na primljene rukopise, fotografije i elektronsku poštu.

MojaPlaneta

Obavezno nas posetite i na našoj
Internet stranici:

www.mojaplaneta.net

jer se sadržinski razlikuje od PDF izdanja
koje je pred vama.

Ukoliko ste ovaj magazin dobili
sa e-mail adrese:

magazin@mojaplaneta.net

već ste na mailing listi i slobodno možete
da prosledite magazin prijateljima. Pod-
setite ih da odu na naša Internet stranicu i
prijave se na mailing listu kako bi redovno
nastavili da dobijaju naredne brojeve našeg
e-magazina.

Sto planinara na Maja Jezercetu

Više od sto planinara iz regiona osvojilo je Maja Jezerce (2.694 mnv). Akcija osvajanja najvišeg vrha Prokletija i Albanije trajala je od 10. do 13. marta...

Ove godine, kao i prethodne dve, mesecima sam iščekivao ovu akciju, koja po težini i uslovima u kojima se penje najviši vrh Prokletija sigurno predstavlja jednu od najekstremnijih, a možda i najekstremniju zimsku visokogorsku akciju u našem regionu. Ovo je akcija u kojoj planinari koji se spremaju za bilo koju svetsku ekspediciju, od Alpa, Kavkaza, Anda, pa čak i do Himalaja, mogu da isprobaju i sebe i svoju opremu. Obzirom da su moja dva poslednja zimska odlaska na Maja Jezerce bila izuzetno naporna sa trajanjima i do 18 sati penjanja i silaska očekivao sam da će me to zadesiti i ove godine.

Sam dolazak u Gusinje najavljivao je lepo vreme tokom vikenda koji je pred nama, ali mi planinari se u to baš i ne uzdamo obzirom da vrlo dobro znamo da planina voli i da iznenadi. Posle gusinjskog bureka kome se vrlo rado vraćamo svake godine, put nastavljamo ka selu Vusanje, odakle i počinje prva etapa uspona na vrh. U karauli u selu koja je do prošle godine bila posednuta od strane crnogorske policije sada nema nikoga. Presvlačimo se i lagano krećemo. Ubrzo smo imali priliku da primetimo da je sneg dosta dubok, ali da je površinski sloj star barem desetak dana, što nam i te kako ide u prilog. Do Zastana, nekadašnje granične karaule, stigli smo već za oko dva sata, čemu je, naravno, u većoj meri doprineo sneg koga nije bilo potrebno prtiti jer je bio veoma tvrd, te se nije propadalo u njega. Karaula, kao i obično, većim delom zatrpana snegom, ali ovog puta su nas domaćini iz Rožaja pretekli, te su nam ulaz u karaulu učinili prohodnim. Smeštamo se, podmetačima zauzimamo pozicije za spavanje na podu, čistimo karaulu u kojoj očigledno već duže vreme niko nije boravio, lepimo najlone na prozorska okna i odlazimo napolje da uživamo u lepoti dana i prokletijskog masiva koji nas okružuje.

Drugi deo grupe koji je rešen da iskoristi ovaj

Sasvim levo: Pogled na vrh; Gore: Sveže probuđeni - pohod na vrh je počeo u 2,15.

.....
momenat za spavanje u šatoru vrši pripreme za postavljanje šatora, te vrlo brzo belinu snega zamenuje šarenilo raznovrsnih šatora u blizini karaule. Primetna je pozitivna energija i raspoloženje među svima nama, kako zbog toga što srećemo ljude koje odavno nismo sreli, tako i zbog daljine svakodnevnog života i gužve. Ubrzo dolazi vreme i ručku, pa topimo sneg na primusu i pripremamo neophodne količine vode za sutra. Prepakujemo rančeve i po prvom sumraku odlazimo na spavanje obzirom da je ustajanje dogovoreno u jedan sat posle ponoći. Nešto pre jedan počelo je komešanje po spavaoni, kao i zvonjava raznoraznih budilnika. Oni najuporniji među kojima sam bio i ja, spavali su i do pola dva obzirom da je polazak dogovoren u dva sata. Tačno u dva sata i petnest minuta grupa je krenula ka vrhu. Na čelu kolone bio je dvadesetsedmogodišnji planinar iz Rožaja Semir Kardović, koji je ove godine zajedno sa mnom i još sedam planinara iz regiona ispeo i najviši vrh južne zemljine hemisvere - Akonkagvu (6.962 mnv).

Levo i desno:
Mic po mic - Put ka vrhu

Napredovanje ka vrhu bilo je neočekivano brzo i jednostavno, uzevši u obzir iskustvo od ranijih godina koje sam lično doživeo. U svitanje smo već došli do kraja jezera, dokle smo inače ranijih godina stizali tek posle deset sati. Propadanje u sneg je bilo taman do te mere da nam onemogućilo klizanje po snegu i omogućilo idealnu podlogu za hodaње. Već oko sedam bili smo podno samog vrha, odakle su bili neophodni i dereze i cepin. Ovde počinju malo tehnički zahtevniji detalji, obzirom da je sneg sve tvrdi, a strmina sve veća. Dereze su se kačile u sneg samo prednjim šiljcima obzirom na nemogućnost oslanjanja celim stopalom zbog nagiba i tvrdoće. Cepin u ponekim deonicama postaje neupotrebljiv, obzirom da je sneg koji je tvrdoće leda nemoguće

probiti. Na čelu kolone u ovim itekako zahtevnim trenucima bio je dvadesetosmogodišnji planinar iz Bukovca Željko Dulić, kome je ovo ujedno bila i priprema za penjanje najvišeg vrha severne Amerike – Denala (Aljaska, Mek Kinli), na koji naša ekspedicija odlazi u maju ove godine. Već oko pola deset ujutru, 12. marta, planinari sa početka kolone, koju je činilo blizu 80 ljudi, dosegli su najviši vrh Prokletija i Albanije - Maja Jezerce (2.694 mnv). Pogled nestvaran pružao se u daljinu na Komove, Hajlu, masiv Šare, Durmitor... Nije bilo potrebe žuriti, obzirom da je čitav dan bio pred nama, a vreme fenomenalno. Fotografisali smo se, naodmarali i veseli krenuli ka Zastanu.

Silazak je bio opasniji od penjanja, sneg je

Trenutak
odmora

Poznati planinarski
lajtmotiv

AKCIJA

Družina na vrhu

omekšao, a stope kuda smo prošli razgazile su se od velikog broja ljudi koji je njima prošao. Koncentracija, kao i uvek pri silasku, opala je. No nepažnji mesta nije bilo, pa smo polako, uz mestimično otpenjanje, sišli niz najzahtevniju deonicu. Tada smo čuli preko motorole da se jedan planinar okliznuo i padao nekih dvesta metara. Ubrzo su stigle i vesti da je živ i bez ikakvih povreda, što je bilo pravo čudo, ali ubrzo smo se uverili da je to bila istina, zbog čega smo bili veoma srećni.

Oko pola tri, laganim hodom stigli smo do Zastana. Umorni jesmo bili, ali i dalje nam je bila neshvatljiva lakoća izlaska na vrh ove godine. Ovo je bila jedinstvena prilika lakog uspona na Maja Jezerce koja se najverovatnije neće ponavljati narednih godina. Sutradan je usledio silazak ka Vusanju i obilazak nezaobilaznih gusinskih ćevapa... U ovogodišnjoj akciji učestvovalo je oko 100 planinara iz Crne Gore, Bosne, Hrvatske i Srbije.

Branko Dikić, PK „Balkan“

Levo i desno:
Ni silazak nije
jednostavan

Tradicionalni zimski uspon na Dimitor

Četvrti put po redu, u organizaciji PED „Vidik” iz Mrkonjić Grada, organizovan je pohod na Dimitor. U ovoj saveznoj akciji učestvovalo je oko sedamdeset planinara...

U organizaciji PED „Vidik” iz Mrkonjić Grada, 13. marta, po četvrti put su planinari iz Republike Srpske došli na Zelenkovac, kako bi odatle zajedno krenuli na uspon na najviši vrh mrkonjičke opštine, Mali Dimitor (1.483 m). Učestvovalo je oko 70 planinara iz sljedećih društava: PD „Čičak” Čelinac, PD „Klekovača” Prijedor, PD „Gora” Banja Luka, PAK „Summit” Banja Luka, SPD „Vitorog” Šipovo, PD „Pecija” Kozarska Dubica, PD „Kozara” Banja Luka, PD „Videta” Srbac, zajedno sa domaćinima, PED „Vidik” iz Mrkonjić Grada. Samo da se zna, ovaj uspon je dio saveznog kalendara.

Da bismo došli do uspona, prvo je trebalo da se dese neke vrlo bitne stvari. Jedna ekipa

neustrašivih dobrovoljaca (iz bezbjednosnih razloga će ostati anonimni, ali ako vas zanima, pare čuvaju kod Koviljke što živi u kolibi na trećoj livadi lijevo kad se krene u Šibove, ako je nema kod kuće ključ drži ispod ponjave na verandi) otišla je na Zelenkovac, iliti Holivud, još u subotu - da se utvrdi stanje. Maloprije pomenuti

sastav je zauzeo položaj i izabrao „đe će gra”. Za zapisnik valja napomenuti da se položaj uopšte nije bunio što je zauzet.

U nedjelju ujutro jedan dio ekipe pokupio je „doljepotpisatu” u Mrkonjić Gradu, sa sve hljebom i ostalim sastojcima. U Podrašnici smo postali bogatiji za kantu punu kiselog kupusa i „još nešto u kesi”. Elem, nakon što su se planinari sakupili, popili po kafu, rakiju ili šta već, prebacili koji eglen, oko devet sati oni koji su se odlučili na uspon potrpali su se u kola i odvezli do Štrbine.

Ekipa za „gra’ove” ostavljena je na milost i nemilost kazanu, kotliću, tanjirima i ostalim sličnim artiklima, a o sastojcima za mrsni i posni gra’ da i ne pričamo. Po iskrcavanju na Štrbini, primijetili smo da duva jak vjetar i da bismo mogli fasovati i kišu, ali to nismo glasno rekli, da ne baksuziramo. Palo je i zajedničko slikanje, a pri pokretu je tu ostalo nekoliko ljudi da dočeka Srpcane koji još nisu bili stigli. Snijega skoro da i nije bilo, samo neznatne količine na zapadnijim dijelovima. Vjetar je duvao veoma jako, tako da nismo pravili nikakve duže pauze. Iz istih razloga je otpalo i zadržavanje na našem čuvenom mjestu za pauzu.

Tempo lagan, bez posebne žurbe. Prvi minizastoj pred šumicom poslije mjesta za pauzu, jer smo tamo bili malo zaklonjeni od vjetra, a padao je i fin pogled na Kozju Stranu. Odatle smo ušli u šumu koja je prestala tek na vrhu. Na šumovitoj padini Malog Dimitora upali smo u malo veće količine snijega, dok je vjetar i dalje snažno duvao. Od jednog drveta do drugog, svako u skladu sa svojim tempom i mogućnostima, izašli smo na vrh na kojem uopšte nije bilo snijega. Bio je prekriven krasnim visibabama i ljubičicama. Neviđen vjetar nam je dozvolio samo da se na

Gore levo: Spremni na startu; Dole levo: Kratki predah na putu ka vrhu; Gore: Kroz šumu i poslednje ostatke snega; Poziranje sa zastavom; Poslednja etapa pred vrhom

.....

brzinu uslikamo i da brišemo.

Pravi odmor smo uzeli odmah na silasku, gdje smo upali u pola metra snijega. Tu su „stradale” namirnice, rakija i ostali sadržaji ruksaka. Nakon nekih dvadesetak minuta do pola sata, oni koji su do tada pristigli nastavili su put, spuštajući se niz padinu kroz snijeg. E sad, zamislite jako strm, šumovit predio, pola metra snijega i spuštanje. Bilo je prosipanja, klizanja, srondavanja, upadanja, ispadanja, propadanja, kikotanja... Ko nije imao „podmazana” koljena, vjerovatno je idućih dana imao problema.

Gore: Kolona najupornijih; Desno: Slikanje fotografa; Desno dole: Ekipa za gra' je bila na nivou

Nakon spuštanja u dolinu, uslijedio je najlakši dio staze, do izlaska pod Kozju Stranu. Tu smo opet napravili mini-pauzu, da se malo prikupimo, a odatle smo krenuli na najljepši dio staze, greben krasnog pogleda na sve strane, 1.300 m visoku Kozju Stranu. Oni koji su tu već bili, znali su šta ih očekuje, ali oni kojima je to bio prvi put zaista su bili oduševljeni. Vjetar je i dalje bio jak, ali niko nije imao problema da prođe ovaj dio koji je bio pomalo našaran snijegom samo sa sjeverne strane. Uz fotografisanje, dobru zabavu i razmjenu iskustava sa pentranja po vascijelom svijetu, ko je gdje stigao, lagano smo se spustili sa grebena i krenuli kroz šiblje i grmlje.

Prvi planinari su pristigli na Zelenkovac oko 14,15. Od tada pa do nekih sat vremena kasnije stigli su i svi ostali. „Ekipa za gra'ove“ nas je dočekala svojim miomirisnim proizvodima, a „dame iz distribucije“ obradovale su nas tanjirima, hljebom i kiselim kupusom.

Vrijeme nas je ipak poslužilo, nije bilo kiše. Poneko je nakon ručka i odmora morao da ide, neki su ostali još, a u svakom slučaju, složićemo se da je druženje, i međusobno i ono sa planinom, bilo vrlo prijatno i da svi jedva čekamo sljedeću sličnu priliku.

Milijana Pavlović

Josipovo tradicija koju negujemo

Uspon od Grkarice (1.225 mnv) preko Kasovog dola i Bivka (1.750 mnv) do najvišeg vrha Bjelašnice - Opservatorije (2.067 mnv)...

Nastavljajući tradiciju koju su nekada davno započeli stari i uvaženi članovi HPD „Bjelašnica 1923“ i ove godine je na dan 19. 3. 2011. godine upriličen tradicionalni pohod „JOSIPOVO“, a vođe puta i vodiči bili su Selver Ajrulahi i Davor Ciganković.

Ove godine Josipovom stazom pohodila su 42 učesnika iz 11 planinarskih društava, dva iz susjedne nam Republike Srbije (PSD „Kopaonik“ Beograd i PD „Željezničar“ Beograd) i devet iz Bosne i Hercegovine (HPD „Vitez“ iz Viteza, PD „Tajan“ iz Zenice, te sarajevska društva PSD „Lisin“, PD „Igman“, PD „Željezničar“, PD „Treskavica“, PD „Bjelašnica“, PD „Runolist“ i HPD „Bjelašnica 1923“).

Tradicionalno, skup planinara bio je u osam sati na Grkarici, gdje ih je dočekao pravi zimski dan sa temperaturom od -5 °C i ponekom pahuljom suhog snijega.

Nakon prigodnih riječi dobrodošlice, koju je prisutnima uputio jedan od vođa Davor Ciganković, kratko je objašnjeno značenje „Josipova“, od kada postoji ta tradicija, zašto nosi taj naziv i napokon trasa kojom će se ići. Prije samog polaska svim učesnicima pohoda su podijeljene karte/mape sa ucrtanom trasom kretanja koju je napravio Davor Ciganković i učesničke knjižice za pečatom HPD „Bjelašnica 1923“. Također, društvo je svim učesnicima pohoda obezbjedilo po sendvič i flaširanu kiselu vodu.

Primarni cilj bio je da svi učesnici izađu na lokalitet Bivka koji se nalazi ispod Kotlova, a ukoliko vremenski uslovi dozvole izveo bi se i uspon na najviši vrh sarajevske ljepotice Bjelašnice - Opservatoriju.

Napokon, u 8,20 sati kolona sa Davorom na čelu sa Grkarice kreće prema Bivku. Staza je bila

poprilično teška, prekrivena dubokim i mokrim snijegom, iako su noć ranije, kao prethodnica, na Bivak otišli Zdravko Raštegovac i Admir Ibričić.

Krećući se jednom od najljepših planinarskih staza kolona dolazi do prve klupe, koja nosi naziv ▶

„Leinertova klupa“. Kratka stanka i ponovo se nastavlja sa penjanjem. Nakon otprilike sat vremena hoda stiže se do druge „Suljagića klupe“ i ponovo se pravi kraća stanka. Još nekih sat i petnaestak minuta do Bivka, preostao je onaj najteži dio staze. Polako, ali sigurno, društvo stiže i do treće „Sigmundove klupe“ gdje opet nakratko zastaju. Kraći odmor pred najveći uspon. Još petnaestak minuta i stižu na odredište.

Nakon malo više od tri sata uspona učesnici pohoda „Josipovo“ stižu do Bivka gdje ih dočekuju Zdravko i Admir sa vrelim planinskim čajem. Svi sretni i zadovoljni jer su bezbjedno stigli do

odredišta, a posebno Selver koji je cijelo vrijeme bio na začelju kolone, jer nije imao potrebe ni za najsitnijim intervencijama.

Razgledanje okoline... Opservatorij sav u magli, a i snijeg još uvijek sitno pada. Vođe pohoda donose odluku da se iz bezbjedonosnih razloga ne ide dalje prema Opservatoriji.

Slijedi malo i simbolično iznenađenje za učesnike pohoda... Organizatori su za sva planinarska društva čiji su predstavnici učestvovali u ovom pohodu pripremili prigodne zahvalnice, koje su im Davor i Selver uručili na Bivku. Iako je bilo hladno i vjetrovito atmosfera je bila izuzetno

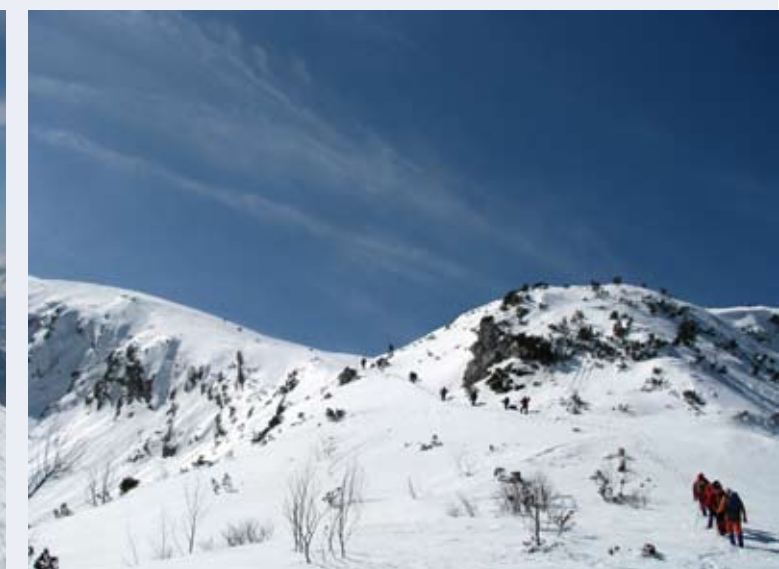
ugodna i pozitivna.

Nakon odmora, u 12,30 učesnici pohoda polako kreću nazad. Jedna grupa se vraća istim putem, a druga preko Kolijevke ide prema Babinom dolu, gdje je u 15 sati obavljeno fotografisanje, a potom je uslijedilo pozdravljanje učesnika i razilazak, povratak kućama.

Organizatori/vođe pohoda su konačno mogli odahnuti jer je sve prošlo u najboljem redu uprkos poprilično teškim zimskim uslovima za uspon.

Nosioci ovog pohoda su ponovo pokazali da su na visini zadatka, da su zaista sposobni i profesionalni i kao planinari i kao vodiči.

Na kraju, ali ne manje važno... HPD „Bjelašnica 1923“ iz Sarajeva i ovim putem zahvaljuje svim

društvima i pojedincima koji su svojim učešćem na tradicionalnom pohodu „Josipovo“ uveličali ovaj događaj, kao i onima koji su na bilo koji drugi način doprinijeli njegovom održavanju.

Tekst i fotografije: Anela i Saliha-Lila Karačić

O JOSIPOVOJ STAZI

Josipova staza otvorena je 24. 6. 1934. godine. Zašto naziv Josipova staza? U periodu od 1918. do 1934. godine čuvar objekta Opservatorija bio je Josip Schaffer. Sama ideja za izvedbu ove staze došla je od vrijednih članova

HPD „Bjelašnica 1923“ Josipa Plečaka, dr. Josipa Flegera, Josipa Nepomučkog i Josipa Sigmunda od kojih su posljednja dvojica stazu i izvela do krajnjeg odredišta - Opservatorije.

Najveći broj aktivnih i odličnih planinara HPD „Bjelašnica 1923“ bili su ljudi koji su s ponosom nosili ime Josip, a čija prezimena su bila: Šefer, Flegler, Sigmund, Nepomucki, Felčar, Cvitković, Šebelj, Klepica, Neretljak, Grcić, Renner, Bači, Cvijić, Bek. Imenjaci su blagdan Sveti Josip redovno proslavljali na Bjelašnici.

Dan u planini za sećanje

Desetak beogradskih planinara uživalo je u kablarskim visovima. Dobri ljudi dobili su i uzeli sve dobro i lijepo što im je taj dan u prirodi ponudio...

Gore i dole: Ekipa planinara koja je ugrabila i na najbolji mogući način iskoristila prolećni dan

Kakav prelijepe dan, a samo deset srećnika imalo je privilegiju i izvuklo „bingo“, u obliku Kablara. Spoj planine, lijepog vremena i energične grupe, rezultirao je eksplozijom zadovoljstva.

Krenuli u sedam ujutro iz Beograda i već u 10,15 sati bili na početku staze. Penjali smo se laganom, dužom stazom. Malo kroz šumu, malo preko proplanaka i pored zaseoka. Proljeće već ubrzano grabi od zime. Reklamira nam, tek iznikle i stidljivo, procvjetale cvjetne vrste. Majstor reklame je bio jedan žuti leptir. Pokazao nam je sve što vrijedi vidjeti kraj puta.

Sjeverni dio planine još kontroliše gospođa zima. Snježnim zubima se, grčevito, drži oboda šume. Bjelina po livadama daje pravu dozu ozbiljnosti u času rađanja proljeća. Legendarni Makarije upoznaje nas sa domaćinom, kroz čije imanje smo prošli ka vrhu. Sam čovjek, samotnjak, slika i prilika većeg dijela ruralne Srbije, dočeka nas kao familiju. Rakija i pitka voda, izvorska, dosta nam je za okrepljenje. Čašica razgovora i rakije, uvijek razgali ovo malo duše. Čovjek pusti ovce iz obora, pa imadosmo zadovoljstvo družiti se i fotografisati razigranu jagnjeću populaciju. Jedini mrgud u domaćinstvu, pas Žučo, podsticao nas je lavežom da krenemo dalje.

Pozdrav čika domaćinu, koji je bio rad da vazdan divanimo, što ne bi bilo za podcjenjivanje. Dalje kroz šumu i mokr snijeg, do samog vrha.

Vrh Kablara (889 m) okupan suncem se kezio šiljatim stijenama. Zatekosmo nekoliko planinara iz Čačka. Jedan posebno ljubazan, dr Zoran Matijević, posvetio nam je veliku pažnju. Podjelio je sa nama veliku količinu informacija o lokalnim krajolicima i stazama. Čak se ponudio da bude na čelu ekipe, da bi se spustili kraćom ali mnogo strmijom stazom. Tako i bi. Lagano, oprezno ali uživajući, siđosmo do isposnice svetog Save. Uz put vidjesmo dosta pećina i jama. Via ferata nas je gledala svojim, metalnim merdevinama, sa okomite stijene. Lokalni alpinisti su se dobro potrudili da sve to urade. Bilo je pravo zadovoljstvo hodati, odlično markiranim stazama. Zahvalismo se Zoranu, koji je žurio kući, a mi, malo okrepismo naša čula ispred isposnice.

Lakši dio staze, ka domu, odakle smo i krenuli, odskakutasmo živahnim koracima. Ispred doma se dobroano opustismo. Čak je i čika konobar bio ljubazan! Ekipa vrlo raspoložena. Klizili su gutljaji različitih napitaka, niz grla dobrih ljudi. Sumrak iznad Morave, sa pogledom na Ovčar i njegove manastire! Uzeli smo od ovog dana sve lijepo što nam je ponudio. Uzvratili smo mu, tihom, zahvalnošću. Naš vozač (u naspavanom izdanju), dokotrlja nas do Skerlićeve ulice, žive i zdrave. Ako sledeća radna nedelja bude svima obilježena nagledanim ljepotama, znači da smo postigli cilj: zagrljaj sa majkom prirodom!

Tekst i foto: Branislav Makljenović

Kikindžani na Kopaoniku

Gore: Kod obeliska;
Sredina: Ka Pančičevom vrhu;
Dole: Predah za slikanje

Kikindski planinari i prijatelji PD „Kinda” po četvrti put su se okupili na memorijalnom pohodu iznenađenja „Zoran Makitan”...

Četvrti memorijal „Zoran Makitan” okupio je članove PD „Kinda” iz Kikinde i prijatelje društva na akciji iznenađenja, koja je upriličena od 18. do 20. marta. U pohodu su učestvovala 63 planinara iz Kikinde, Novog Sada Beograda i Sente, među kojima je bilo i desetak mališana. Kao i prethodnih godina, odredište akcije iznenađenja bilo je poznato samo organizatorima pohoda, dok je brojna ekipa mogla samo da pogađa na kojoj planini će provesti vikend. Dok su se nizali kilometri i isključenja sa autoputa, otpadale su razne opcije koje su planinari priželjkivali. „Nije Avala, Povlen i Maljen otpadaju, nisu ni Homoljske... Da nije Fruška gora, ali preko Niša?... Organizatori ozbiljno propituju: „Da li smo vam rekli da treba da ponesete pasoše? Sigurno niste zaboravili dereze i cepine?...” Neizvesnost raste kako se spuštamo sve južnije.

Put je tekao u veseloj atmosferi, upravo onako kako bi to želeo Zoran Makitan, jedan od osnivača Planinarskog društva „Kinda”, njegov predsednik i inicijator pohoda iznenađenja. To je bila njegova omiljena akcija, jer je okupljala dosta planinara, a priključivali su se čak i oni članovi koji nisu bili baš aktivni. Mnogim planinarima, upravo je ovo bio prvi pohod, nakon čega su se „navukli na šumu”. Rečju, bio je to njegov način da napravi dobru atmosferu za stare članove, a nove ljude zainteresuje za planin-

arenje i tako popularizuje ovaj sport. Nažalost, 2007. godine Zoran nas je napustio, pa pohod iznenađenja postaje memorijalna akcija njemu u čast.

I ove godine najveći autobus na sprat je tesan! Ponovo ista neizvesnost, pogađanja gde se ide... Najznatiželjniji su najmlađi. Puni su očekivanja, jer su mnogi od njih na vrhu ovogodišnje rang liste Planinarskog saveza Vojvodine. Oni za sobom imaju kilometre i vrlo ozbiljne vrhove, pa ne mogu više da penju makar šta... Kada je oko pola dva iza ponoći autobus zaustavio ispred motela u Brusu, bilo je jasno: Kopaonik. Juniori su zadovoljni, jer je to već planina po njihovoj meri.

Tokom idućeg dana, u pratnji članova Gorskog službe, posećujemo znamenite tačke – Suvo Rudiše, Milanov vrh... Na vrhu, kod obeliska, naš domaćin i vodič Milutin Rudaković iz GSS-a, govori o planini Kopaonik i Josifu Pančiću, prirodi, geografiji i svim onim sitnicama kojih se treba podsetiti na tom legendarnom mestu...

Na domak Pančičevog vrha pravimo drugu pauzu, jer na samu kotu nije moguće doći zbog granične linije. Marica Stupar, Zoranov saborac u organizaciji mnogih uspešnih akcija, predlaže da se planinari okupe na najvišoj tački do koje smo mogli da dođemo. To je trenutak da se setimo Zorana. Tišini narušava jedino vetar koji zviždi po pustim visovima oko nas...

Planinarski valcer

Najmlađe Kinde i Milutin Rudaković iz GSS-a

Devojčice uzvraćaju

Trenutak da se setimo prijatelja

Dečaci su počeli prvi

Nakon toga se slikamo, a onda počinje grudvanje. Upravo to bi predložio i Makitan da je sa nama!

Sutradan je dan za odmor i druženje sa domaćinima iz PSD „Srebrnac” iz Brusa. Planinari posećuju Crkvu svete Petke i vidikovac odakle se pruža pogled na mesto i okolne planine.

Popodne krećemo kući puni utisaka, jer smo sreli drugove planinare koji zbog obaveza ne mogu uvek da krenu put šume. ■

Dolina vodopada na Staroj planini

U srcu Stare planine nalazi se nesevakidašnje mesto sa obiljem voda i vodopada. Do nedavno ovaj raj na zemlji bio je skriven od znatiželjnika. Nedavno su ga otkrili planinari...

Kurtul, deset plus šest;
Desno: Čungulj

Kad se sa puta Pirot-Kalna-Knjaževac, u selu Temska, odvojite i krenete putem za selo Topli Do, prvi vodopad na koji se nailazi je na 500 metara sa desne strane puta. Bigrene stene i voda koja teče preko asfalta. Ovo je ujedno i najava niza vodopada u slivu Javorske reke, jedne od reka koje čine reku Temšticu i krajnji cilj putovanja.

Na par kilometara dalje nailazimo na manastir Svetog Đorđa ili Temački manastir iz 14. veka. Uvek ljubazne kaluđerice sačekaju vas sa pričom o manastiru, ikonostasu, konaku iz 18. veka i grobu kapetana Karanovića, poginulog u oslobađanju Pirotskog kraja od Turaka.

Dalji put uz reku Temšticu dovodi do prve hidrocentrale u ovim krajevima, koja je podignuta 1939. godine. Centrala je sa sinhronim generatorima, u funkciji je, ali konzervisana i više služi kao muzejski eksponat. Sagrađena je radi snabdevanja fabrike „Tigar“ električnom energijom. Sama lokacija je izuzetno atraktivna, a meandar reke oko stenovitog grebena iskorišćen je za branu i dovodni kanal do mašinskog postrojenja.

Od ovog mesta nadalje kanjon se sužava i obale rastu u visinu. Crveni slojevi staroplaninskog kamena daju dolini poseban izgled. Upoređenje sa Grand kanjonom u SAD nije slučajno. Na polovini puta je ušće Visočice i Toplodolske reke koje čine Temšticu. Mrtvački most, koji se tu nalazi, poprište je bitke u Drugom svetskom ratu. Ceo put do Toplog Dola preporučljivije je preći pešice ili biciklom jer iz automobila teško mogu da se vide svi detalji. Ali 18 kilometara je samo pristup onome što sledi i o čemu pišemo.

Topli Do je na 700 metara nadmorske visine u samim nedrima najvišeg vrha Stare planine, Midžora, koji se uzdiže 1.500 metara nad njim. Od sela levo, terenskim vozilom ili peške, uz Vodeničarsku reku i dalje, možete stići do ski centra Babin Zub.

Od sela desno uz Javorsku reku, stižete u dolinu koju je malo ljudi posećivalo. Osim meštana i vojnika graničara ovde do kraja devedesetih

Kurtul, jedan od najatraktivnijih vodopada u dolini

.....

niko nije zalazio. Naime, dolina je bila prošireni granični pojas i moglo se ući samo uz posebnu dozvolu. Danas nije problem otići, naravno, ako volite prirodu i pešačenje vam je omiljeni sport. Iznad samog sela, kao desna pritoka, uliva se potok Kovani dol koji je dobio ime po stenovitom koritu kojim teče.

Na pola sata hoda, desno od žive pojate, nalazi se skretanje za Piljski potok. Putem i kasnije uz potok, dolazite do vodopada koji se, kaskadno, dužinom od 64 m spušta niz stenje. U ovo doba godine kada se sneg još uvek topi vodopad je posebno atraktivan. Prelaskom na levu obalu i uz strminu gde je na jednom delu postavljeno i fik-

sno uže, penjete se na šumski put što omogućava pristup Gornjem Piljskom vodopadu koji je iznad puta i ako manje visok, ništa manje atraktivan.

Ali vratimo se raskrsnici kod pojate. Ako se nastavi pravo putem, nakon pola sata dolazi se do sastava Studeničke reke i Javorske reke. Dilema - gde sada? Obe reke su podjednako atraktivne. Studenička reka vodi do vodopada Vurnja (lokalni naziv zidane pećnice za hleb). Vodopad je upravo na takvoj lokaciji da nemate izlaza nigde sem da se odatle vratite nazad. Varijanta je alpinistički uspon uz strme obale ili sam vodopad. Detalji na putu do vodopada su slika netaknute prirode u jednom od dva najlepša dela Stare planine. Drugi, podjednako atraktivni deo je sliv Dojkinačke reke i Arbinje.

Ali pošto nas Vurnja vraća nazad, da se vratimo na ušće i krenemo desnom pritokom, odnosno samom Javorskom rekam. Staza ide levom obalom i reka je vidljiva tokom pešačenja. U ovo doba godine šuma još uvek nije olistala, a reka ima puno vode. Atraktivni brzaci i bukovi se nižu jedan za drugim. Prva pritoka na koju nailazimo je Kurtulski potok. Uzvodno je jedan lepi vodopad od sedam-osam metara, pa jedan dupli od deset i šest metara... Uzvodno na mestu gde se sastaje sa još jednim potokom (Krmolj) treba krenuti desno i na dvadesetak minuta nailazimo na vodopad Kurtulski skok. Vodopad je visok 26 metara i jako se lepo vidi ako se popnemo na stenu koja je na suprotnoj obali. Pogled na vodopad i atraktivnost mesta će vas sigurno zadržati i zbog fotografisanja i zbog lepote. Jedna oduševljena planinarka ovo mesto je prokomentarisala rečima: „Ljudi, pa za ovo Amerikanci naplaćuju ulaznice!”

Ali nastavimo dalje. Od ušća Kurtulskog potoka pa dalje uzvodno, na dvadesetak minuta nailazimo na još jednu desnu pritoku: Čunguljski potok. Polje pod mladim koprivama i jedna „mala fontana”. Potok prilikom pada udara u stenu i sva voda skače uvis, pa tek onda pada i nastavlja sa tokom. Uz ovaj atraktivni potok, na 300 metara od ušća, dolazite do vodopada sa slobodnim padom vode u visini od 42 metara. Čunguljski skok je najprivlačniji vodopad u slivu Javorske reke. Vodopad je meren pri alpinističkom spustu - abzajlu, niz njega. Ovo je i srce Stare planine, voda se sliva sa obronaka Orlovog kamena sa same granice prema Bugarskoj. Ovde sem planinara niko više ne zalazi. Pojate su zamrle davno, puteva za eksploataciju drveta nema. Usamljenost i lepota doline doprinosi atmosferi koju ovde svako oseti i upamti.

April je doba kad svakako treba posetiti ovaj kutak Stare planine. Vodopadi su više nego dobar razlog. Sve se može obići u jednom danu. Malo je naporno ali vredno truda.

Tekst i foto: Goran Mančić, PD „Vidlič”, Pirot

DUNAVSKI RAFTING

www.dunavskirafting.com

**Doživi avanturu
za vikend !**

RAFTING NA DUNAVU

**Rentiranje kanua i
organizovano
spuštanje Dunavom
od Bačke Palanke
do Novog Sada**

**Čamci za rekreaciju, uživanje,
izlete i avanturu.**

Stidljivi huk vodopada Fruške gore

Knjiga Aleksandra Damjanovića „Stidljivi huk fruškogorskih vodopada” odvešće vas na mesta retke lepote, koja su još uvek skrivena od očiju i uticaja čoveka...

O Fruškoj gori „panonskoj lepotici” se već najmanje dva veka dosta piše. Obrađena je sa skoro svih aspekata, a ipak je još uvek ostala tajanstvena i nedovoljno poznata. Fruškogorski vodopadi retko će koga zadiviti svojom veličinom, visinom i bogatstvom vode. Može se čak dogoditi da čitalac knjige poželi da ih vidi, pa da neki od njih traži i bude razočaran, jer je skoro presušio.

To je zato što su fruškogorski vodopadi kao zrna zlata. Traže dosta truda da bi se do njih došlo, mali su, a užitak pružaju samo onima koji se trude da ih nađu kada su najlepší najbogatiji vodom, i naravno onima koji u njihovoj lepoti znaju da uživaju. Vodopada u ovoj malenoj i relativno niskoj planini ima 39 i još nismo stopostotno sigurni da su tu evidentirani baš svi.

Obzirom da su fruškogorski vodopadi uglavnom udaljeni od naseljenih mesta, ostali su anonimni, nepoznati i bezimeni osim Dumbovačkog vodopada i Lazinog vira. Ako su još neki vodopadi nekada imali imena, ona su izbleдела iz sećanja, izgubljena... Zemljoradnik sada vrlo retko odlazi u planinu, pa je sve što je daleko od glavnih puteva zaboravljeno i slabo poznato. Nama, koji smo istraživali vodopade, ostalo je da im damo i imena. Činilo nam se da je najzgodnije da imena vezemo za ime potoka na kojem se vodopadi nalaze. No, neka su se imena sama nametnula kada smo vodopade prvi put ugledali, kao: Crni, Zeleni, Kaskadni ili Vodopad sa šlicom. Tako nismo bili samo istraživači ovih vodopada, već i njihovi kumovi.

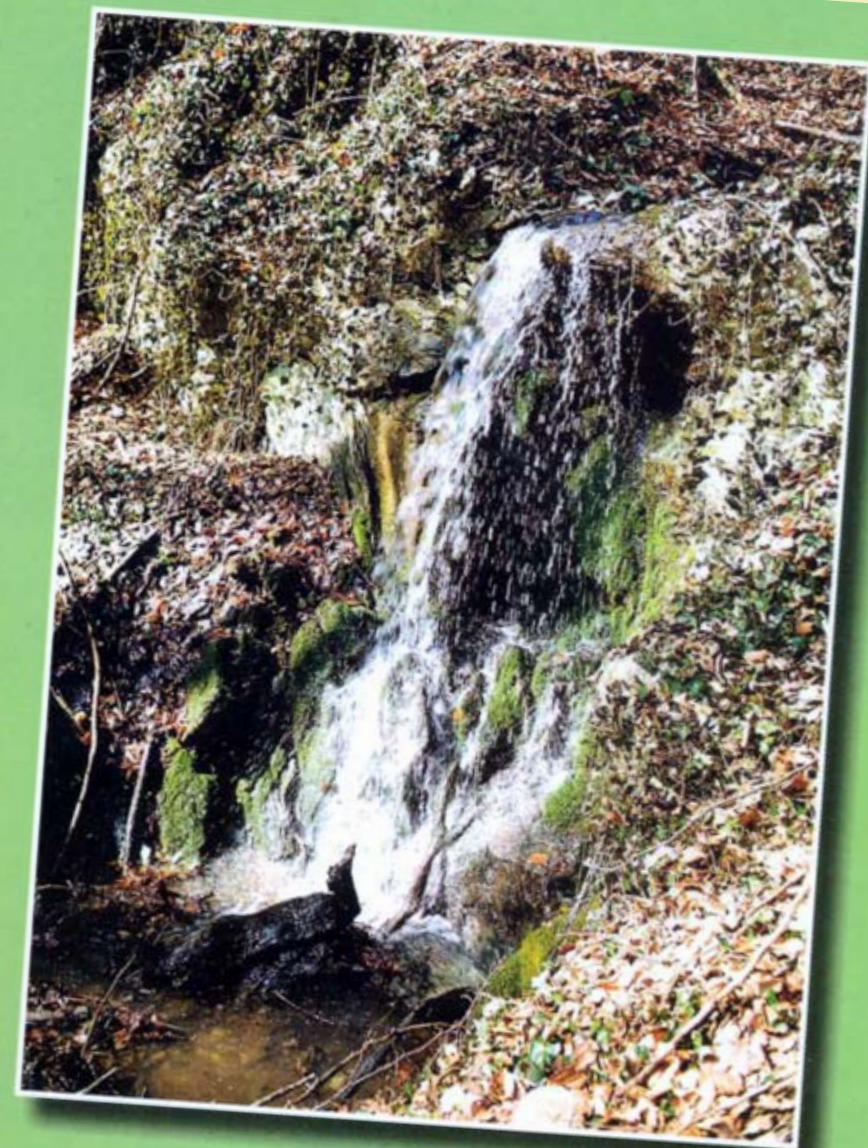
Ovde treba naglasiti da istraživanje vodopada na niskoj planini kao što je Fruška gora, bez obzira na kratke vodotokove, nije bilo ni lako ni jednostavno. Trebalo je peške proći sve potoke od ušća do izvora. Moralo se sići u potok, ići dnom i često se probijajući kroz koprive i kupinjake, a katkad preko grmlja, šiblja, granja i balvana, koje je ko zna kad donela neka davna bujica. Pređeno je u ovim istraživanjima preko 800 km po potpunom bespuću, često hodajući četvoronoške. Istraživanje je trajalo pet godina i još uvek ne smemo tvrditi da smo sve vodopade otkrili. ■

PREZENTACIJA KNJIGE

Promocija knjige autora Aleksandra Damjanovića *STIDLJIVI HUK FRUŠKOGORSKIH VODOPADA* biće održana 19. aprila 2011. godine u 19 časova u Svečanoj sali Matice srpske u Novom Sadu.

O knjizi će govoriti:
recenzent prof. dr Slobodan Ćurčić,
potpredsednik Matice srpske i autor.

Knjiga
sadrži **mapu**
Fruške gore sa
označenim vodopadima
i trasama kako do njih doći

Александар Дамјановић
СТИДЉИВИ ХУК
ФРУШКОГОРСКИХ ВОДОПАДА

Cena knjige je **300 dinara**

Knjigu možete **naručiti** putem telefona:
+381(0)21 528 114 i +381(0)64 376 46 66

Bajka počinje ovde

Reditelj Peter Jackson izabrao je svoj rodni kraj, za snimanje trilogije „Gospodar prstenova“, možda baš zbog toga što iz predgrađa Oklanda puca pogled na Srednju zemlju...

Priča počinje ovako: „Negde daleko, sa druge strane planete, postoji mesto gde nema industrijskog zagađenja i gustog saobraćaja, gde je sve zeleno, čisto i sveže tokom cele godine... Tamo se nalazi veličanstveni Hobitlend i oganj strašnog Mordora. S vremena na vreme trese se tlo ili, pak, samo 'gori pod nogama'... Tu su žene po prvi put dobile pravo glasa još daleke 1893. godine iako ova zemlja važi za najudaljeniju i najizolovaniju... Takođe, ona je i najzelenija država na svetu, što bi Maori rekli Aotearoa - 'Zemlja dugog belog oblaka' ili kako bi mi po naški jednostavno kazali - Novi Zeland"...

Okland, poznat kao grad na 59 vulkana, najveći je, ali ne i glavni grad Novog Zelanda. Smešten je na Severnom ostrvu. Grad je okružen zelenim vulkanskim brežuljcima, a najveći i ujedno najmlađi vulkan izbio je iz vode napravivši ostrvo - Rangitoto. Erupcija njegovog rađanja je pre oko 700 godina uništila maorsko naselje, a danas je jedna od najpoznatijih odlika grada vidljiva iz svakog „ugla“ Oklanda. Ovde je sedište velikog broja jahti zbog čega grad nosi nadimak „grad jedrenja“. A ako je Okland poznat i još po nečemu osim jedrenju, to je onda činjenica da je najveći polinezijski grad.

Plaže, male i velike luke, šetališta i galebovi, jedrilice, jahte, čamci i brodovi, očaravajući miris mora, pa onda oblakoderi, prvoklasni barovi pre svega u centru High Street-a, a ponajviše ljubazni, opušteni i veseli stanovnici daju Oklandu poseban šarm. Okland je poznat po čestim kišama koje su, na svu sreću, kratkotrajne. Nema onih dugih dosadnih kiša i sumornog sivog neba. Sunce nekako uvek nađe put do Oklanda.

NE IDITE „AJKULI NA RUPU“

Za one koji vole podmorski svet nude se fantastične mogućnosti i izleti sa posmatranjem delfina i kitova. Ukoliko se, pak, „domaćini“ ne pojave, niste dužni da platite troškove ekspedicije. Takođe, moguće je i zaplivati na otvorenom moru sa delfini-

Levo: Sky Tower - moderna atrakcija Oklanda;
Gore: U pravom planu predgrađa prestonice,
u drugom zemlja Hobita

ma. Međutim, priča se da bele ajkule haraju vodama Novog Zelanda - čisto da se zna ko je glavni. To vam, naravno, neće reći u turističkim agencijama, a tvrdnju iz dečjeg filma „Fliper“ koja kaže da „gde ima delfina nema ajkula“, ipak nemojte isprobavati na sopstvenoj koži. Držite se plićaka ili iskusnih domorodaca!

Ukoliko ste ljubitelj ronjenja, postoji nekoliko dobrih lokacija za vas. Možete pogledati i olupinu broda „Rainbow Warrior“ koju je potopila francuska tajna služba 1985. godine. Ipak, najbolji vid da se obiđe okolina je iznajmiti brodić ili ploviti romantičnim jedrenjakom te tako posetiti ostrvca, male usamljene plaže i skrivene zalive.

ŠETNJA PO OBLACIMA

Glavna atrakcija Oklanda je svakako Sky Tower (328 m), najviša građevina na Novom Zelandu. Odatle se pruža impozantan pogled koji ostavlja bez daha. Kula je otvorena tokom čitave nedelje, ali ipak treba obratiti pažnju na satnicu. Dnevna poseta bi koštala oko 28 novozelandskih dolara. Osim „šetnje po oblacima“ dok vezani sajlom koračate po spoljašnjem prstenu tornja, moguće je organizovati i bandži skok sa nje...

Na pet kilometara od grada nalazi se Mount Eden, najviša prirodna tačka u okruženju - jedan od vul-

PHOTO: BENJAMINEARWICKER, RENÉ WITT, SPRING O'BRIEN

kana na kojem leži Okland. Najčuvenija plaža je Piha, posebno interesantna za surfere, a sa obale se pruža pogled na planinsku formaciju Lion Rock koja ima izgled muškaka lava. Plaža je karakteristična po crnoj boji peska koja potiče od visokog sastava gvožđa vulkanskog porekla.

Nikako ne treba zaobići oklandske muzeje i galerije, gde su ostavile trag različite kulture. Ulaz je u nekima od njih besplatan. Takođe, nezaobilazan je i Kelly Tarlton's Underwater World - impresivan akvarijum gde se pored morskih stvorenja koja plivaju „oko tebe“ u „Antarktičkom susretu“ mogu videti i pingvini.

Nikako ne treba propustiti ni usamljeni svetionik iz 1879. godine na najsevernijoj tački Novog Zelanda - Cape Reinga. Mesto gde se susreću Pacifik i Tasmanijsko more, Maorima je posebno važno, jer veruju da se tu nastanjuju duše njihovih umrlih.

Severno ostrvo karakteriše Taupo vulkanska zona

Gore: Rohan - Na dva kilometra od centra Oklenda; **Maglene planine**; posebna atrakcija Srednje zemlje - kitovi u zalivu; **Dole: Haka** - „žuto-crni“ od kojih su mnogi i beli uteruju strah u kosti protivnicima na terenu; **Kruzić: Besni Maor** demonstrira silu

- vulkanska visoravan sa živim i blatnim vulkanima, toplim izvorima i gejzirima i istoimenim jezerom smeštenim u ostacima nekoliko vulkanskih kratera. Reka Vaikato koja ističe iz jezera stvara veličanstvene Huka vodopade, a za avanturiste željne ekstremnih izleta izazov su kratke, brze i opasne reke.

TOLKINOV SVET

Novi Zeland zaista izgleda bajkovito, te nije ni čudo što je Peter Jackson odlučio da u svom rodnom kraju ekranizuje Tolkinovu trilogiju „Gospodar prstenova“, a uskoro i „Hobita“. Većina lokacija koje možete da vidite u filmu zaštićene su kao nacionalni park, pa ne bi bilo loše neke od njih posetiti u okviru izleta... Kad ste već tu...

Turističke agencije iz Oklanda imaju organizovane ture do Matamate, koja je postala Hobiton, mesto odakle su mala dlakava stopala krenula na put prema ukletoj planini Mordoru. Ukoliko ste ipak rešili da stignete do vrha strašnog Mordora opremite se za celodnevni penjački poduhvat na Mount Doom - vulkansku planinu Ruapehu. To je najviši vrh Severnog ostrva i nalazi se u nacionalnom parku „Tongariro“. Uspon bi trebalo da traje otprilike pet sati, dok je

OKLAND UKRATKO

- **Džinovsko drvo** karakteristično za Novi Zeland je **kauri**, visine i do 50 m.
- **Najpoznatija ptica** Novog Zelanda je **kivi** – od svih ptica snese najveće jaje u odnosu na svoju veličinu.
- **Tuatara** ili **haterija** (živi fosil) pripada posebnoj vrsti gmizavaca koji su živeli u doba dinosaurus; ima treće oko čija je funkcija nepoznata, a mušjaci nemaju organ za razmnožavanje.
- **Pauk katipo** je jedina otrovna životinjska vrsta na Novom Zelandu.
- Na Novom Zelandu se nalazi mesto sa **najdužim imenom na svetu** - breg visok oko 305 m koji se naziva Taumatawhakatangihangakoauauotamatea-pokaiwhenuakitanatahu (i to je kraća verzija od one u Ginisovoj knjizi koja ima 92 slova).
- **Pismenost**: muškarci 100%, žene 100%
- Novi Zeland je rodno mesto **bandži džampinga**. U izvornom maorskom ritualu inicijacije kojim su dečaci postajali muškarci, sa najviših stabala skakali su lijanama vezani oko zglobova i u najvećem broju slučajeva ostajali nepovređeni.

spuštanje nešto kraće. Važno je znati da ukoliko zagusti ne možete računati na Gandalfa, jer matori sigurno neće osedelati orla kako bi vam pritekao u pomoć.

U lokalnim turističkim agencijama možete pronaći ture za sebe - od kratkih šetnja do ekstra dugih tura koje obuhvataju i Južno ostrvo, a sve je, naravno, prožeto elementima avanture koja vam pruža osećaj da ste deo cele priče i jedan od članova „družine prstena“.

NEKAD I SAD

Prema legendi većina naselja na ostrvu nastala su od ribljih krljušti. Naime, dečak kome su starija braća pojela bogat ulov ribe, zabavio se ipak ribljim ostacima tako što ih je bacao po moru na sve strane. Od njih su tokom vremena nastala naselja, danas veliki gradovi koji, kako legenda kaže, „leže na kosturima i krljuštima morske populacije“. Među naseljima ovog tipa je i Okland. Iako priča zvuči kao krajnje smešna dosetka, deo je je novozelandske tradicije koju ovde uzimaju za vrlo ozbiljnu stvar sa kojom se nikada, ama baš nikada ne šale.

U početku, starosedeooci su bili podeljeni na brojna plemena sve do dolasku Evropljana koji im daju ime Maori, što znači „obični“. Oštro su se suprotstavljali došljacima mada su izgubili veći deo zemlje, a osim u ratovima njihov broj se smanjivao i usled bolesti koje su belci donosili sa sobom. Na kraju, ipak je potpisan sporazum između osvajača i Maora. „Sporazum“ po kome su starosedeooci izgubili veliki deo svoje zemlje prepustivši je došljacima, a pored toga, postali su obavezni i da plaćaju određenu svotu novca kraljici koja živi u tamo nekom dalekom gradu u Evropi za koji oni nikada do tada nisu ni čuli... Ali to su bila pravila igre...

Vlada danas ulaže velike napore da sačuva maorsku kulturu, običaje i jezik i uspeva u tome. Za ne tako sitne pare danas će autohtono stanovništvo vrlo rado za vas otplestati ritualni ples. Ratnici se beče, preteče lupaju nogama i opako plaze jezik... Dobar turistički vodič će vas upozoriti da se ne smežete, te to i ne činite! Haka je tradicionalni ratnički ples Maora i postoji nekoliko njegovih varijanti, a jednu od njih izvode i novozelandski ragbi igrači pred početak utakmice. Tada stadionom odzvanjaju reči: „Ka mate... Ka ora...“ Zvuče li vam poznato? ■

Hrana i piće

Zelandska kuhinja je jedna velika papazijanija. Puno svega sa svačim, a sve to često, mnogo i puno. Svaki obrok ima nekoliko dopuna...

Novi Zeland karakteriše multikulturalnost koja obuhvata tradicionalni maorsku kuhinju pod uticajima britanske i kulinarskih tradicija Azije i Okeanije. Od mesa su najomiljenije vrste janjetina i junetina, dok su različite vrste peradi i svinjetina posebno zastupljeni u prehrani izvornog Maora. Novi Zeland posebno je poznat po kvalitetnom mesu jela - na koji se uzgajaju i na farmama. Bogatsvo slatkododnih i morskih riba, te plodova mora nezaobilazan su deo menija. Pripremaju se na različite načine: prže se u testu ili suše. U velikim količinama konzumiraju se: avokado, kivi, papaja, običan i slatki krompir (posebno kumara) i paradajz (tamarillos). Izvorni sirevi su redovni na jelovniku posebno ajhette i kapiti.

Doručak je tipični britanski: pečena jaja, kobasica, slanina, paradajz, tost i marmelada. Nakon toga sledi lagan ručak, pa glavni obrok - večera. Sastoji se od predjela - jela od ribe ili plodova mora u umaku od kokosovog mleka i limuna, glavnog jela - junetine ili janjetine u umaku od mente ili divljači sa povrćem najčešće slatkim krompirom, i deserta - sezonskog voća, čokoladnih kolača ili nacionalnog specijaliteta voćne torte sa šlagom (najčešće kivi-jem i jagodama). Naravno između glavnih obroka, onako s' nogu, jedu se i različita „mala“ jela. Kod nas bi to nazvali užinom, a u Hobitonu „second breakfast“ ili „second lunch“. Popularni su riba ili piletina sa krompirom, kao i hrana koju nude fast food restorani. Ipak među najomiljenijim su jastučići od testa punjeni seckanim mesom i posebno izvorno maorsko jelo hangi (od mesa i povrća, najčešće slatkog krompira, koji se pripremaju na tradicionalan način dva do tri sata u zemljanoj posudi na užarenom vulkanskom kamenju).

Kako nemaju svi lokali licencu za točenje alkoholnih pića, mnogi restorani funkcionišu po principu „bring your own“, odnosno, gosti sami donose piće koje piju uz jelo, naravno uz obaveznu napojnicu konobaru.

UKRATKO: Novozelanci obožavaju roštilj. On predstavlja statusni simbol svakog muškarca, po principu što veći to bolji.

Milijana Tomić, geograf

Tipično zelandski: nešto sa nečim

Ni krpelji *nisu bauk*

Opremite se znanjem, opremom za vađenje krpelja koja vam najviše odgovara, a možda i repelentima, pa krenite u prirodu sa osmijehom na licu...

Proljeće je, vrijeme parazita iz pakla - krpelja (Ixodoidea). Složio bih se na prvu da su to opasni paučnjaci (nisu kukci), no ne treba iracionalno bježati pred njima. Kako sam jako puno vremena proveo uz člankonošce, posebno uz kukce (od svoje sedme godine), naučio sam racionalno gledati na njih, opažajući bez prosuđivanja jer sam svjestan ograničenja subjektivnih tvorevina. Često slušam da se ljeti ljudi uopće ne kreću šumama, ni livadama

jer će se sigurno vratiti kući sa krpeljom. Racionalno gledajući, krpelj je također važna karika u sveukupnom životu na Zemlji (prenosi bolesti, dakle prenosi oblik života dalje koji nama i ne ide u prilog, reducira toplokvorna bića prenošenjem bolesti...).

Krpelj je sitna životinja iz koljena paučnjaka, koji u odnos na kukce imaju dva dijela tijela i četiri para nogu. Kukci imaju redovno tri dijela tijela (glava, prsa, zadak), tri para nogu, a krila ovise o stadiju života ili vrsti. Krpelji žive u šumama i livadama i savršeno su prilagođeni da se zakače za prvo toplokvorno biće koje prođe. Sa zadnja dva para nogu čvrsto se drže za grančicu ili travku, a prva dva prednja rašire i čekaju da prođe neka životinja ili čovjek, te da se svojim kukicama na stopalima zakače za krzno ili odjeću. Anatomija im je takva da ih neće otpuhati niti otpor zraka, niti ruka ukoliko se ne fokusira baš na krpelja i noktima ga ne skine sa kože ili odjeće.

Kukci i paučnjaci rastu presvlačenjem. Dakle kada se ispod vanjskog sloja kože stvori novi, veći, razni hormoni rezultiraju odvajanjem stare kože od nove. Stara koža puca i iz nje izlazi novi paučnjak ili kukac u novom ruhu, veći i stariji. Potrebno je određeno vrijeme da se opet počne hraniti i da se novi sloj kože na zraku osuši. Najtipičniji primjer je leptir. Ženka položi jaja na biljku hraniteljicu (rijetko koja vrsta se ne pobrine da unaprijed omogući ličinkama hranu), a kada završi embrionalni razvoj (razvoj u jajetu), mala gusjenica progrize ljusku jajeta (corion), te izađe van. Nakon nekog vremena počne jesti i rasti. Presvlači se par puta, ovisno o vrsti, najprije pukne maska lica koja otpadne, te se perforacija stare kože proširi po leđnoj strani. Napostlijetku se zakukulji i izađe leptir sa krilima. Na sličan način rastu i paučnjaci, pa čak i zmije, gušteri (naravno izuzev kukuljice).

Dakle, kada je ženka krpelja dosegla posljednji stadij i spolno sazrila, traži domara - žrtvu i

Levo: U susret novom danu i novim krpeljima;
Gore: Adekvatna odeća je takođe dobra zaštita

PHOTO: DREAMTIME, SXC, ARHIVA AUTORA

pričvršćuje se za njega najprije nogama, a nakon što pronađe najbolje mjesto sa sisanje krvi, ubada se. Usni aparat prilagođen je ulasku u meso u jednom smjeru, baš kao žalcu kod pčele. Penetrator je nazubljen tako da može ući u meso, a samo ga umijeće krpelja može izvaditi van! Nakon ubadanja, počinje zloglasno hranjenje. Sisane krvi! No to nije sve, u zatku, u probavnom traktu, ženka krpelja uzme sastojke koji su njoj potrebni, a ostatak povraća nazad u žrtvu. To uzrokuje razne upale, što opet doprinosi ženki jer je prokrvljenje takvih mjesta bolje. Upravo je to jedan od načina prenošenja virusa, uz naravno, ubrizgavanje antikoagulant i anestetika u tkivo domara.

Nakon ispuštanja feromona (hormona koji privlači mužjake, vrsta osjeća samo svoje feromone, jer se u zraku isprepliću milijarde raznih mirisa feromona svih vrsta kukaca i drugih bića), mužjak pronalazi ženku te započinje kopulaciju. No, na malo atipičan način. Mužjak glavom penetrira u zadak ženke i tako ostaje visiti dok parenje ne završi. Nakon toga, ispada i odlazi u potragu za novom ženkom. Nakon hranjenja i oplodnje, ženka otpada i polaže

više stotina otrovnih jaja koje niti mravi neće jesti. Ciklus se nastavlja.

OPASNOSTI ZA LJUDE

Osim što su oku neugodni, krpelj može biti veoma opasan ukoliko je zaražen. Prenosnici su raznih opasnih bolesti, a posljedice mogu biti kobne. Najčešće bolesti koje prenose jesu meningitis, lajsmska bolest, tularemija, erlihioza...

Naravno da krpelji nisu razlog izbjegavanja prirode, ali dobro je učiniti par preventivnih stvari kako bi se penetracija krpelja svela na minimum. Odgovarajuća odjeća i obuća važne su preventive. Utrpajte hlače u visoke čarape. Ne nosite odjeću od vune ili flanela jer se za njih krpelj lako zakači. Možete upotrebljavati određene repelente protiv krpelja i komaraca (tvari koje ih odbijaju, kreme, sprejevi...).

Pri dolasku kući, detaljno se pregledajte, i teško dostupna mjesta jer je tamo koža obično mekša i prihvatljivija ovim parazitima (pazuhi, prepone...). Cijepite se, to je najbolja preventiva. Treba znati da se cijepivo odnosi na jednu bolest, a ne na sve koje mogu biti

prenijete krpeljom. Konzultirajte se sa liječnikom i odaberite cijepivo za sebe.

KAKO SKINUTI KRPELJA?

Upravo se ovdje prave najveće greške. Ukoliko je krpelj već na vama, postupite kako treba! Nemojte ga mazati nikakvim mazivima, uljima, naftama, kremama, niti paliti šibicama i cigarama. Osobno ih vadim pincetama za krpelje (koštaju manje od eura a najbolje su sredstvo za izvaditi krpelja). Rade na principu kemijske olovke, kada je pritisnete, pinceta se otvori, a kada pustite, ona se zatvori i time vam pomaže da ne morate i držati i vrtiti krpelja. Jednostavno ga uhvatite uz kožu i izvrtite van. Nije bitno na koju stranu (u smjeru kazaljke na satu ili suprotno) jer usni ustroj krpelja nema nikakav navoj. Vješta ruka izvrtit će ga običnom grančicom, olovkom ili bilo čime tankim. Samo pazite da vam se tijelo krpelja ne prevrće jer ga time prebacujete sa strane na stranu, a ne vrtite ga. Postoje također mini poluge, koje u ambalaži dolaze u dve veličine. Nisam radio s njima, ali koštaju oko deset eura i toliko su sitne da ćete ih sigurno izgubiti.

Nakon što ga izvadite, kao zaljubljenik u prirodu savjetujem da ga bacite na tlo, a ranu možete dezinficirati nekom dezinfekcijskom kremom ili rakijom. Krivo je vjerovanje da ako krpelja ne spalite, nećete ga ubiti. Dovoljno ga je zgaziti, zasigurno će dehidrirati kroz perforaciju nastalu stiskom noge i uginuti. Ali istina je da je plamen najbrža i „najhumanija“ smrt.

Krpelji su samo jedna grančica na cjelokupnom stablu života Majke Zemlje. Suludo je izbjegavati iskustva u prirodi radi bića koje možda nećete ni sresti. Opremite se znanjem, opremom za vađenje krpelja koja vam najviše odgovara, možda i repelentima, i krenite u prirodu sa osmijehom na licu. Osobno se ne bojim ni zmija ni krpelja, pauka, zmajeva, jer znam kako se ponašaju i samim time kako moram svoje ponašanje oblikovati u prirodi. Upamtimo, u prirodi smo mi gosti i ipak je naša kičma najranjivija. Želim vam nezaboravna iskustva u prirodi.

Boris Pavelić, Rijeka

Ako imate četvoronožnog prijatelja, obratite pažnju i na njega

smartart

Kontakti: +381 62 22 37 47, smart.art@live.com

www.smartart-studio.com

web prezentacije
već od 50 evra

povoljno
održavanje

domen i hosting

PHOTO: FERNANDO WEBERICH

BICIKLIZAM

Zašto je dobro voziti bicikl?

Već smo svesni svih dobrih strana vožnje bicikla, međutim, kako se biciklizam kotira u poređenju sa ostalima sportovima? Eksperti kažu prilično dobro...

U kontekstu borbe protiv gojaznosti, emisije ugljendioksida u atmosferu, zagušenjima u saobraćaju, bicilisti se kotiraju prilično dobro, ali kako da ih budujemo u velikoj porodici sportskog sveta? Da li biciklisti manje brinu o kalorijama nego trkači? Da li momci koji treniraju neki sport gde su moguće česte povrede, poput boksa, potajno žele da se oslobode toga, da obriju noge i da odu na trku?

Biciklizam dokazano vrlo pozitivno utiče na zdravlje, kako fizičko, tako i mentalno. Za razliku od biciklista sa početka prošlog veka, počastvovani smo da živimo u eri brdskog bicikla, našeg vernog kućnog ljubimca debelih guma. On nam je kupio nova iskustva bez premca i neobičnu kombinaciju brzine i outdoor aktivnosti. Boravkom u prirodi, socijalizacijom, dovođenjem organizma do granica izdržljivosti, mi zapravo „puštamo mozak na pašu“, te biciklizam predstavlja svojevrsan beg od svakodnevnih obaveza i stresa. Pored toga, vožnja bicikla u prirodi iziskuje uključivanje delova mozga koji vam inače ne rade. Dok jureći istražujete šumske staze i birate optimalne trase za dvotočkaša, vaš mozak se prebacuje na prirodni mod i vaše odluke postaju manje proračunate, a više instinktivne.

Međutim, ne mora svaka korisna vožnja da se dešava off road. Istraživanja su pokazala da, ukoliko „otpedalirate“ na posao, vaša produktivnost drastično raste, a radni elan, na radost vaših poslodavaca, traje mnogo duže u odnosu na vaše kolege koje radije „troše“ motorni prevoz.

TRČANJE ILI BICIKLIZAM

Svaki džokej svoga konja hvali, ali i mnogi džogeri otvoreno priznaju da je biciklizam u

poređenju sa trčanjem mnogo efikasniji i manje opterećujuć. Evo o čemu se radi...

Biciklizam je sport koji dokazano prži najviše kalorija i obezbeđuje zadovoljavajuću kondiciju za relativno kratko vreme. Sticanje sličnog nivoa kondicije trčanjem trajaće otprilike trećinu vremena duže. Sa druge strane, pedaliranje manje opterećuje zglobove i tetive. Tokom trčanja težina celog tela se neizmenično prenosi sa jedne na drugu nogu, preciznije - skočni zglob. Dok vozite bicikl, pak, težina vašeg tela je raspoređena na četiri tačke (dve ruke, zadnjica i po jedna noga neizmenično), a opterećenje je ravnomerno raspoređeno na koleno i skočni zglob. Ukoliko, pri većim naporima, ustanete sa sica, opterećenje će se preneti i na kukove.

Dok „gazite bajk“, vi zapravo aktivirate celo telo (kao i kod plivanja), što se ne bi moglo reći za trčanje. Svakim kontaktom stopala sa podlogom, vi izazivate mali potres u organizmu koji vas približava diskus herniji.

KONTAKTNI SPORTOVI

Većina biciklista će vam reći da nije lepo udarati druge ljude u lice, jer ih tako možete povrediti. Međutim, kontakti sportovi, od malog fudbala, pa sve do boksa, ogrezli su u tu gladijatorsku filozofiju, koja je po mnogima odlutala od duha olimpizma, a o ferpleju i da ne govorimo. Biciklizam, a posebno off road, pre svega je pobeda nad samim sobom, pa tek onda nad konkurencijom, ako je uopšte imate.

Dok pedalirate najgore što vam se može desiti jeste da tresnete sa bicikla, a kako ćete se dočekati na zemlju zavisi isključivo od vaših sposobnosti i snalažljivosti. I tu dolazimo do momenta depilacije! Mnogi veruju da neki biciklisti briju noge kako bi smanjili otpor vazduha. Možda bi to imalo nekog smisla kada bi se vozilo u tunelu NASA-e za testiranje šatlova. Jedini razlog za depilaciju jesu upravo padovi. Dlakave noge na asfaltu mogu samo da vam zagorčaju život, jer i najmanja oderotina može da se iskomplikuje. Međutim, u poređenju sa polupanim glavama u viteškom odmeravanju u areni, biciklizam je relaksirajuć i bezbedan, ma kako ekstremno bio. ■

Trail running: *dva za dva*

Trail running? „Dva vrha za dva sata”? Zvuči komplikovano, strano i naporno... Srećom, postoje ljudi koji su razbili predrasude i uspešno se takmiče u ovom, u svetu sve popularnijem sportu...

Za termin „trail running” bukvalni prevod ne postoji, i verovatno će to ostati još jedna strana reč u srpskom jeziku. Sinonim je za svako kretanje izvan klasičnih puteva. Trčanje se obavlja obično po različitim terenima, pa nije neobično da staza vodi uskim šumskim stazama, prolazima, gradskim četvrtima, strmim padinama planina gde se neki put može samo pešačiti ili ići preko pustinja i drugih nepristupačnih terena. Trkači moraju često savladati i hiljade metara vertikalnog uspona, odnosno silaska, a trčanje može trajati od par sati, pa do čitave sedmice. Učesnici trke obično nose minimalnu opremu potrebnu za takve aktivnosti.

Koliko je sport popularan govori činjenica da je u SAD u 2010. godine u Trail runningu trčalo 4,8 miliona Amerikanaca starosti preko šest godina (izvor - Outdoor Industry Foundation). Najprestižnija svetska trail trka „Ultra Trail Mont Blanc” od prošle godine je odlučila da će svake druge godine projekt gostovati na nekom drugom mestu, jer su organizatori zaključili da je došlo do prezasićenosti ovog 165 km dugog kruga oko Mon Blana. Pre neki dan je potpisan ugovor organizatora te trke sa Hrvatskom turističkom zajednicom da se 2013. godine UTMB organizuje na Velebitu, nakon što je HTZ dala ulog od 500 hiljada evra. Taj novac će se potrošiti za celokupnu logistiku trke. Organizatori očekuju najmanje desetostruku zaradu, te medijski prostor na Discovery channelu, Eurosportu, National Geographic (izvor - Treking liga).

Strategija pre starta trke

Trka je krenula

„Dva vrha za dva sata” je trka organizovana u Ovčar Banji kod Čačka 2. 4. 2011. godine. Trasa je vodila od Doma kod Železničke stanice u Ovčar Banji, pa strmim padinama Kablara (neki put i prelazeći preko stena), pored isposnice Savina voda, do vršne zaravni na Kablaru. Odatle zapad- ▶

nom obilaznicom oko Kablara iznad manastira Blagoveštenje do početne tačke u Ovčar Banji. Takmičari su prešli viseći most preko Zapadne Morave, pa pored manastira Preobraženje i Sretenje do prevoja ispod vrha Ovčara. Silazak južnom stranom serpentinama do česme pa pored ogromnog Krsta i manastira Svete Trojice do Kampa u Ovča Banji. Cilj je bio na istom mestu gde i start. Staza je bila duga 16 km za muškarce, a 14 km za žene. Ukupan vertikalni uspon je bio 1.300 m, a isto toliko i silazak. Od prijavljenih 57 takmičara startovalo je 53 u dve kategorije – muškoj i ženskoj (38 u muškoj i 15 u ženskoj). Trka je imala međunarodni karakter pošto smo imali i jednog učesnika iz Makedonije (Skoplje).

Najbolje vreme ostvario je Dejan Popović, član AOK „Košutnjak“ iz Beograda sa vremenom

1:46:42. Tri minuta iza njega bio je Igor Vuković iz istog kluba, a na trećem mestu Saša Antić iz AK „Metalac“ Valjevo.

U ženskoj konkurenciji najbolja je bila Katica Ristić iz ARK „Fruška Gora“ sa vremenom 2:11:17. Iza nje sa 30 minuta zaostatka bila je Katarina Pohod iz istog kluba, a na trećem mestu Saša Tucaković.

Tokom trajanja trke fotografi amateri su imali Foto sesiju sa motivima takmičara i predela ovčarsko-kablarske klisure i tu su pokušali da dočaraju atmosferu same trke. Uveče, u restoranu Doma prikazani su najuspešniji snimci sa Foto sesije, da bi nakon toga usledilo proglašenje pobednika. Vesela atmosfera uz druženje i muziku trajalo je dugo u noć...

Dragan Mitrović

Most preko Zapadne Morave

Najbolje vreme

Pobednici trke „Dva za dva“

34. Fruškogorski maraton

34. planinarski maraton održava se na Fruškoj gori 7. maja sa startom u 9 časova

Start i cilj maratona je vikend naselje Popovica (Sr.Kamenica), udaljeno 10 km od Novog Sada. Svake godine je organizovan prevoz autobusima od i do maratona iz Novog Sada (Železnička stanica).

Prijavljivanje za maraton se obavlja na startu pred sam početak maratona.

Na startu se dobijaju knjižice sa imenima koja služi za overavanje na kontrolnim tačkama (KT).

INFO: www.psdzeleznicarns.org.rs

Osvoji stenu, *pobedi sebe*

Izaberite svoj način da osvojite stenu. Da li će to biti bouldering, sportsko ili brzinsko penjanje, prirodna ili veštačka stena, zavisi isključivo od vas. Pronađite svoj stil, jer danas postoji sve više mogućnosti da naćinite svoje prve vertikalne „korake”...

Slobodno ili **sportsko penjanje**, kako ga neki nazivaju, zapravo ima jasne okvire. To je vrsta penjanja po stenama nastala iz alpinizma, ali obuhvata penjanje bez opreme kao pomoć pri usponu. Jedina dozvoljena pomoćna sredstva mogu biti specijalne patike za penjanje, od tvrde gume, takozvane „penjaćice” i magnezijumski prah na šakama koji sprećava znojenje i povećava trenje na steni. Penjać u ovom sportu nosi samo sigurnosnu opremu koja ga sprećava da se provredi pri padu. Proces osiguravanja svodi se na to da penjać pričvrćuje uće za stenu na svakih nekoliko metara i ima osobu na zemlji, u podnoćju stene, za koju je vezan drugim krajem ućeta. Usponi su najćeće od pet, pa do 30 metara. U ovom sportu nije glavni imperativ popeti se na što viću stenu, nego da uspon bude što teći. U slobodnom penjanju postoje discipline kao što su „bouldering” (penjanje po malim stenama), sportsko penjanje (stene od 10 do 30 metara) i brzinsko penjanje.

U **boulderingu** uspon je kratak, svega nekoliko metara, i za ovu disciplinu se ne koristi sigurnosna oprema. Ako je u pitanju većtaćka stena, podrazumeva se da ispod nje ima debeo sloj sunćera, dok na prirodnim stenama penjaći postavljaju svoje prenosne sunćere. U boulderingu su stene najćeće previsne ili pak plafonske, sa jako malim hvatićtima, od po nekoliko milimetara. Zahtevaju viće snage, a manje kondicije.

Sportsko penjanje obuhvata penjanje po većtaćkim i prirodnim stenama koje su nećto veće visine i zahtevaju sigurnosnu opremu. Kod ove vrste penjanja stena (prirodna) prethodno mora biti pripremljena, odnosno na svakih mekoliko metara moraju biti postavljene (ubućene) alke za fisiranje ućeta. Niz ovakvih alki na steni predstavlja smer penjanja. Svaki smer ima svoju tećinu uspona. Tu je jedna od razlika izmeću sportskog penjanja i alpinizma u kome su tećine od 3 pa do 7 nakon ćega slede ocene sportskopenjaćkih smerova od 7 pa do 11+. Tećki usponi zahtevaju prethodno postavljene alke za fiksiranje ućeta jer su toliko naporni i zahtevni da osoba koja ih izvodi jednostavno nema mogućnosti da se osigurava prilikom penjanja na neki drugi naćin. Ovakvi

usponi se ćesto uvećbavaju i pripremaju danima i mesecima, a najpasioniraniji penjaći ih uvećbavaju i po godinu dana. Ovakav vid penjanja zahteva pored snage i dosta kondicije.

Brzinsko penjanje je karakteristićno za većtaćke stene. Ovakvi smerovi se postavljaju u paru, to jest postoje dva indentićna i dosta su lakći od prethodno pomenutih. Za dvoje penjaća ovo predstavlja trku, a pobednik je onaj ko prvi stisne taster na vrhu smeru. Ova disciplina je jako dinamićna i atraktivna za publiku. Ovakvi usponi imaju po 10 do 15 metara i ćesto bivaju savladani za 10 do 15 sekundi što je zaista impresivno kada se uzme u obzir da je to vertikalna a ne horizontalna brzina!

Slobodno penjanje zahteva dosta utreniranosti jer prilikom penjanja se aktivira svaki mićić u telu. Povrede su zaista retke jer je sve osmićljeno da ▶

PHOTO: DREAMTIME, SXC, ARHIVA AUTORA

pruži visok stepen bezbednosti. Oprema podnosi dve tone opterećenja i skoro da je eliminisana mogućnost njenog otkaza. Može se svrstati u ekstremne sportove jer vas sam čin penjanja dovodi na veliku visinu na kojoj nekom ličnom velikom greškom možete sebi oduzeti život. Naravno, samo ekstremne greške bi dovele do ovakvog ishoda. Svako kome ovo nije dovoljno sigurno može se baviti boulderingom koji je na malim i bezbednim visinama, a pruža isto toliko uzbuđenja i dinamike. Za slobodno penjanje pored snage i kondicije jako je bitna i tehnika penjanja. Ona se razvija godinama, a u stvari predstavlja motoriku i način razmišljanja za kretanje po steni. Što se duže osoba bavi slobodnim penjanjem, više će njegovi pokreti pri penjanju biti automatski, a manje će razmišljati kako da postavi svoje telo, kako će se držati levom rukom dok stoji samo na desnoj nozi i slično. Sve to omogućava penjaču da štedi energiju, odnosno da savlada teži uspon. Tako da u slobodnom penjanju imate mogućnost da ostvarujete vrhunske rezultate od na primer 16. godine, pa sve do pedesetih godina starosti. Vrlo je interesantno kako neki stariji gospodin nadmašuje u penjanju nekog mladog atletu dvadesetih godina u punoj snazi. U ovom sportu su i devojke podjednako zatupljene i ništa manje uspešne. Njihova fizionomija im je pružila manje snage, ali im se kroz trening i bavljenje sportom razvija bolja tehnika penjanja. Proporcionalno gledano devojci od 50 kilograma će biti daleko lakše da se penje nego muškarcu od 80 kilograma,

a i tanke ženske šake lakše će držati izbočine na steni (hvatišta). Jedna od lepota slobodnog penjanja je to što će vam ono pružiti isti užitak bilo da se penjete po nekim manje zahtevnim stenama i

smerovima ili da probijate državni rekord. Dok se penjač kreće stenom potrebna mu je maksimalna koncentracija i fokus, tako da mozak ulazi u neko posebno stanje u kome nestaju svi pređašnji problemi i razmišljanja. U tim trenucima za jednog ovakvog sportistu postoji jedino uspon i savladavanje pokreta jednog za drugim.

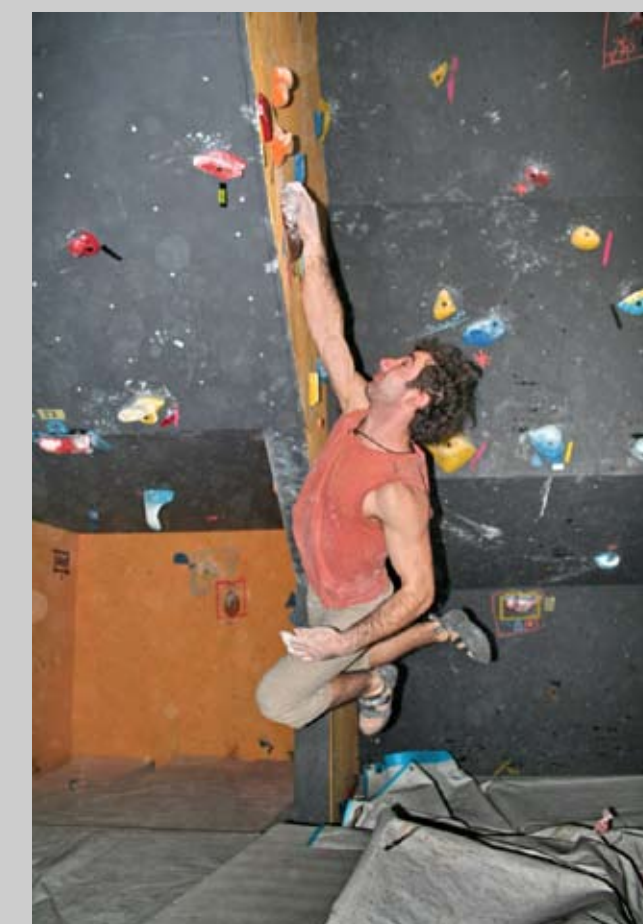
Nekim sportistima su draže veštačke stene i sam fokus na takmičenja dok su drugima draže

prirodne stene i uživanje u prirodi. Bez obzira na ove razlike oba tipa slobodnih penjača vezuje motivacija da pomeraju lične granice. Eliminirana je želja da neko bude lošiji od vas jer jedino što je bitno ste vi i stena, samo je pitanje ko će u tom trenutku dominirati. Ako vam se desi neuspeh možete otići na još malo treninga i vratiti se još spremniji.

Slobodan Bulović

ADRENALIN U KRVI

Divljina je od pamtiveka bila čovekovo utočište i, kao takva, pružila mu je sve što mu je bilo potrebno. U početku to nije bio tako lagodan život. Međutim, sa ubrzanim razvitkom civilizacije i tehnologije ljudska rasa postaje uspavana i sve manje pažnje posvećuje tom velikom bogatstvu koje nas okružuje. Srećom, postoje ljudi koji su rešeni da svoj život vode na malo drugačiji način od ostatka populacije i njih najčešće možete videti kako negde putuju sa velikim rančevima, vrećama za spavanje i šatorima na leđima. To su najčešće prirodnjaci, fotografi ili ljudi koji se bave nekim sportom. Takvi sportovi su u svim razvijenim zemljama koje poseduju prirodna bogatstva u velikom usponu. Oni najčešće zaljubljenicima obećavaju dobar provod i društvo u isto tako dobrom i zdravom okruženju. Jedan od takvih sportova je sportsko penjanje ili free climbing. Sportsko penjanje je na našim prostorima još uvek nerazvijen i nezastupljen sport, ali zahvaljujući nekoj licini zaljubljenika u prirodu počinje da hvata mah. Ti ljudi rade na popularizaciji ovog sporta i daju sve od sebe da ponovo zbliže čoveka i prirodu. Jedan od takvih ljudi je i Žarko Jevremović. On je ovim sportom počeo da se bavi iz radoznalosti, a kasnije je to prešlo i u ljubav. Pošto je diplomirao na ovom sportu na Višoj trenerskoj školi pri Fakultetu za sport i fizičko vaspitanje rešio je da preuzme stvari u svoje ruke i napravio najveću veštačku stenu zatvorenog tipa u Beogradu. Posle dugog i mukotrnog rada na renoviranju objekta u sklopu bivše fabrike BIM „Slavija“ organizovano je promotivno takmičenje kako bi se na taj način ozvaničilo puštanje u rad. Glavna namena ove stene je da pripremi mlade za odlazak u prirodu i penjanje po pravim stenama, ali i da im pokaže da pored komercijalnih sportova postoje još neki koji će im omogućiti dobru zabavu i druženje, ali i pravilan razvoj duha i tela. Ova stena po veličini, kvalitetu i standardu može da parira kolegama iz inostranstva, pa je u saradnji sa opštinom Palilula i srednjim i osnovnim školama započet projekat koji ima za cilj da privuče što veći broj mladih. Uskoro treba da krene „škola penjanja“ u sklopu koje će se naša omladina kroz zabavu bolje upoznati sa ovim sportom. Treninzi se odvijaju u kontrolisanoj sredini pod okriljem stručnog osoblja koje ima višegodišnji staž u radu sa decom i omladinom. Sport nije opasan,

jer se za zaštitu koristi najsavremenija oprema koja ima atest iz inostranstva. U samoj hali u kojoj se nalazi stena raspoređene su strunjače po propisanoj debljini i gustini, tako da je svaka mogućnost povreda otklonjena. Visina stene je do četiri metra, ali se proteže po velikoj površini, pa joj to daje raznolikost u težini i dužini zadatih problema, ali i mogućnost da zadovolji potrebe velikog broja penjača u isto vreme. Tu se nalazi i opremljena platforma, tako da roditelji koji žele mogu da prisustvuju treningu, a da pritom ne ometaju program i redosled. Svi zainteresovani mogu se pojaviti na treningu gde će ih dočekati stručni treneri, mladi ljudi i dobra atmosfera.

Kontakt telefon je 062/565-007

A sve informacije se mogu dobiti i putem e-mejla: granit.klub@gmail.com
Ili na sajtu: www.granitclimb.com

Koji je tvoj dnevni ranac?

Za outdoor aktivnosti neophodan je dnevni ranac, kako biste u svakom trenutku imali pri ruci sve što vam je potrebno. Izbor je ogroman, a izbor diktiraju afiniteti i potrebe. Kaži mi kakav ti je dnevni ranac, pa ću ti reći ko si...

Mnogi bi rekli da od izbora dnevnog ranca ne treba praviti filozofiju i potpuno su u pravu! Danas doslovce svaki planinar može pronaći savršen ranac za sebe. Bitno je samo kakvu komociju želite...

Dnevni rančevi su specijalni ruksaci manje litraže i po pravilu nemaju odvojene nivoe, kao veliki rančevi. U njih treba da stanu voda i hrana za jedan dan, rezervna odeća, zaštita od kiše i razne sitnice (baterijska lampa, prva pomoć, nožić...). Bitno je da su vaše stvari bezbedne, lako dostupne, te da u slučaju kiše ne ostanete bez svega što vam je na leđima...

ZA NONŠALANTNE

Teza „meni nije potreban ranac“, ma koliko god to glupo zvučalo ima svoje poklonike. To su ljudi kojima je sve mačji kašalj. Oni „pretrče“ tih tričavih 35

kilometara bez kapi vode, suše oznojane majice na sebi, a energetske grickalice nikada ne koriste jer su to šećerleme za seka Perse. I ne možeš im objasniti da boravak u prirodi nije nikakva trka i mučenje, već sport koji treba da relaksira i ispuni.

Gori od njih su mi jedino oni koji nose ranac, ali u njima nema ništa korisno... Jednom sam upoznao „planinara“ koji nije imao kap vode, ali je zato u rancu nosio laptop. Ne pitajte zašto! Grebao se za vodu celog dana, a na leđima je nosio nekoliko kila besmislene skalamerije.

ZA SKROMNE

Poznajem ljude koji su skloni da od rođene dece zajme školski ranac kada idu u planinu. Sasvim ozbiljan planinar, sa dugim stažom i u kilometraži i u visinama, kada ide na „livadarenje“ šeta ranac svoje male kćerke sa Bambijem. U njemu ima sve što je potrebno! Da ne bude zabune, on inače ima veliki i dnevni ranac, kao i svu planinarsku opremu za visokogorstvo, ali u tom malom školskom rancu, čini se kao da nosi mnogo više od dnevnih potrešina.

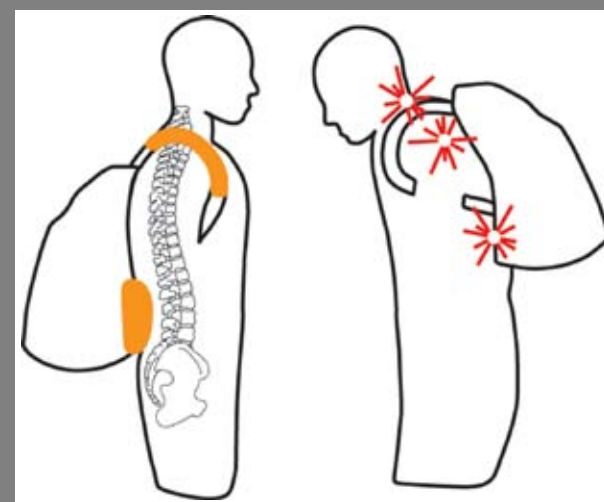
Postoje razne vrste, modeli i marke „ove vrste ranca“. Nisu preterano funkcionalni, ali su svakako simpatični i očigledno imaju ogromnu emocionalnu vrednost.

ZA PRAKTIČNE

Dnevni ranci za sve praktične planinare nemaju preveliku litražu, ali imaju gomilu praktičnih džepića, vodonepropusnih komora, mrežice, elastični konopac dužine jednog metra, a „air cycling system“, ojačanja na kukovima sa poprečnim kaišem i cirada su neizostavni. To je kompaktan ranac od maksimalno 35 litara, u koji mogu da stanu sve neophodne sitnice za prosečnu dnevnu outdoor turu. Poželjno je da ranac ima nekoliko gajki i kvačica za, na primer, bidon, kapu, štapove...

„Kakadu“ za sto novaca

KAKO NOSITI RANAC?

Imate savršen ranac, a vas leđa i dalje bole? Ranac ne treba da bude **na leđima**, nego da **visi sa ramenima**. Najbolje je ukoliko ranac pričvrstite **poprečnim kaišem za kukove**. Tako će se teret ravnomerno rasporediti na **rameni pojas i karlicu**. U protivnom ćete početi da savijate kičmu. **Pogledajte shemu.**

Danas svaki ozbiljniji proizvođač outdoor opreme proizvodi zadovoljavajuće rančeve, koji se mogu kupiti po ceni od 30 evra, pa naviše. Boje, oblici i modeli su tako raznoliki da će zadovoljiti i kriterijume najprobirljivijih.

ZA FENSERE

Šarmantni „Kakadu“ dolazi iz Australije i za samo 84,50 australijskih dolara, plus troškovi puta od oko 100 novaca iste valute (ukupno oko 130 evra), dobijate ljupku i praktičnu, ali bezobrazno skupu torbicu koju možete proglasiti svojim dnevnim rancem. Evo zašto toliko istovremeno hvalimo i kudimo ovaj retro rančić...

Izuzetno izdržljiv i, najverovatnije zbog toga, veoma popularan ranac napravljen je da traje ceo život. U njemu ima dosta mesta, a tu su i džepovi koji se mogu natrpati korisnim sitnicama. Torba ima kožne kaiševe (sasvim izlišne u eri sintetike i veštačke kože), te snažne metalne kopče koje drže torbu čvrsto zatvorenom. Torba je napravljena od impregniranog pamuka i dolazi u crnoj, maslinastoj, krem i boji duvana.

Bez obzira na sve impregnacije, ovo je ipak fenserski ranac i nije baš pogodan za neke zahtevnije ture. Kiša i vlaga, pre ili kasnije ipak će pobediti

Džeparenje

Ranac sa gomilom korisnih stvarčica i ventilacijom za leđa nije lako pronaći, posebno ako niste spremni da „pljusnete“ dosta novca. Ipak...

Za ovu priliku testiraćemo „McKinley - freeway 28“, zgodan rančić od, kako mu i samo ime kaže, 28 litara. Dakle, ni mali ni glomazan, a u njega upada sve ono što bi moglo da vam zatreba tokom napornog dana u prirodi. Ovaj model ima sve što jedan zahtevan planinar može da izmisli. Tu su: više džepova

različitih veličina, savrešen „air cycling system“, debela ojačanja na kukovima sa poprečnim kaišem, poprečni kaiš na grudima, cirada koja se lako stavlja, te gomila neakvih pantljika i vezica. Ukratko, vrlo praktičan ranac koji se u raznim uslovima pokazao vrlo praktičnim i nepropusnim.

Cirada se nalazi u džepu na dnu ranca i vrlo lako se stavlja. Načelno, ona će zaštititi unutrašnjost vašeg ranca od lakše, kratkotrajne kiše i snega, ali ako pljusak potraje, verujem da vam nema spasa. Ovo nije nikakav feler. Jednostavno, ne verujem da je do sada patentirano nešto toliko nepropusno što vas može sačuvati od vremenskih nepogoda.

Ako baš tražimo neku grešku, onda bismo mogli da izmislimo to da se ne sme prepunjavati. U tom slučaju „air cycling system“ ne funkcioniše, jer se ranac iskrivi. Na ovo ne gledam kao na nedostatak, jer ovaj model nije ni predviđen da bude „teretni“, već dnevni.

UKRATKO: Ovo je odličan rančić, koji se proizvodi u više boja. Cena je pristojna (od 30 do 55 evra), a ako ga pronađete na akciji, kao ja, možete ga imati već od 25 evra.

Zoran Kalinić, hodač

impregnaciju pamuka, tu je i vazda dosadni problem mokrih leđa. Ovaj ranac je napravljen da svojim retro izgledom privuče pažnju, a tu je i njegova neosporna funkcionalnost – to su jedine stvari koje dobijate u paketu sa njim.

Postoji više proizvođača, koji u ponudi imaju slične rance, ali ni po ceni, ni po kvalitetu ne zaostaju za „Kakaduom“. Ako želite da budete fensi, to morate i da platite! ■

Nije vam dosta jedan Černobilj?

Dok sa zebnjom gledamo na zbivanja u Japanu, treba da se setimo događaja koji je pre 25 godina potresao svet. Gledajući iz ove perspektive, nije ga nimalo promenio...

Nakon černobiljske katastrofe malo ko je verovao da ćemo se ponovo naći u „nuklearnoj krizi“, posebno ako se uzme u obzir da su mnoge zemlje nakon 1986. godine odustale od planova za podizanje novih nuklearki. Mnogi su, kao na primer bivša Jugoslavija, tada uvele moratorijum na izgradnju nuklearnih elektrana. Taj dokument usvojen je 1989. godine, a njegovom verifikovanju prethodio je referendum, kao i četvorogodišnja javna rasprava. Tada su svi bili složni da nam energija dobijena na taj način nije potrebna.

Međutim, moratorijum važi do 2015. godine, a kako se ključni datum približava, sve su glasnjiji oni koji tvrde da je „oko termoelektrana spržena zemlja, dok oko nuklearnih elektrana raste cveće“... Da li će nuklearna katastrofa u dalekom Japanu uticati na javno mnjenje da se odustane od nuklearke, kao što je to bilo u Nemačkoj, ili ćemo nastaviti da maštamo o preskupoj investiciji sa Bugarima, koja će u nuklearnom reaktoru „Belane“ isijavati kilovate po nimalo popularnoj ceni?

ŠTA NAM DOLAZI SA ISTOKA?

Kako će incident u nuklearnoj elektrani „Fukushima Daiichi“ uticati na ostatak sveta teško je reći. Na osnovu svakodnevnih izveštaja može se utvrditi samo jedno: niko ne zna šta se tamo zapravo dešava. Kakvo je oštećenje reaktora, kolika je izloženost nuklearnog goriva, šta je sve proteklih mesec dana „pobeglo“ u atmosferu? To su pitanja na koja ni pragmatični Japanci nemaju odgovor.

Dakle, katastrofa je počela 11. marta, kada je razorni zemljotres uzdrmao japansko poluostrvo Oshika. U nuklearnoj elektrani „Fukushima“ nestalo je struje i usledio je prekid hlađenja u više „lakovodnih kipućih reaktora“ (BWR – tip reaktora koji su građeni sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog veka), tipa „Mark 1“. Nakon uspostavljanja rezervnog napajanja uz pomoć agregata, hlađenje

je nastavljeno, no cunami koji je usledio nakon jednog sata uništio je i tu rezervnu opciju. Pumpe su doslovce ostale na suvom, a reaktori bez hlađenja. Hitnom intervencijom osoblje elektrane je pokušalo rezervne metode, uključujući i hlađenje morskom vodom, no posledica toga bila je eksplozija unutar elektrane koja je odjeknula 12. marta u popodnevним satima po lokalnom vremenu. Nestao je vanjski deo reaktora 1, a o unutrašnjim oštećenjima možemo samo da nagađamo.

Do popodnevних sati 13. marta primećeni su problemi s hlađenjem reaktora broj 3 i pretpostavljena je mogućnost druge eksplozije, kao i rizik od topljenja jezgra. Prema podacima IAEA (International Atomic Energy Agency), bio je to trenutak kada inženjeri u očaju pokušavaju da smanje pritisak u reaktoru, pa ispuštaju radioaktivnu paru u atmosferu. Ovaj postupak je ugrozio manji broj ljudi u neposrednoj okolini reaktora, ali je izbegnuta opasnost od eksplozije, koja bi uništila reaktor i oslobodila radioaktivni oblak, sličan onom koji je nakon černobiljske katastrofe prekrpio dobar deo Evrope.

Černobiljski scenario je na kratko izbegnut, ali već idućih dana dolaze počinju da pristižu uznemirujuće vesti o oštećenjima na betonskom sarkofagu, curenjima radioaktivne vode, sporadičnim izlivanjima u okean... U idućih nekoliko dana ispušteno je oko 11.500 tona radioaktivne vode.

Nakon nuklearne katastrofe u Černobilju najpogubniji uticaj radijacije proizveli su izotopi stroncijum 90 (poluraspad 300 godina), cezijum 137 (poluraspad 290 godina), te izotopi joda 131 i 133, dokazani uzročnici raka štitne žlezde

evakuacione zone u širokoj regiji oko Fukushima. Međutim, i dalje nismo ništa pametniji što se tiče posledica. Rečju, niko nije u stanju da tačno opiše „japanski sindrom“ niti da nam kaže kako će se to odraziti na Planetu.

PROBLEMATIČNI REAKTOR

Nuklearne elektrane su ključne za ovu zemlju. Iako je na trusnom području, Japan jednostavno nije imao alternativu kojom bi zadovoljio energetske potrebe svoje rastuće industrije. Ova ostrvska zemlja nema ruda i odgovarajućih reka na kojima bi se podigle elektrane. „Zeleni“ izvori energije otpisani su u startu, jer je šezdesetih godina prošlog veka „go green“ ideja bila popularna isključivo kod hipika. Danas je, zahvaljujući jakom „nuke“ lobiju, svaka zelena tehnologija „preskupa, neefikasna i energetski neodrživa“. Tako je započelo nuklearno doba, a svaka slobodna zemlja, koja je držala do sebe, morala je da ima bar jednu nuklearku. Da ne govorimo o tome što su nusprodukti nuklearnih reakcija u jezgru korišćeni u vojnoj industriji.

Reaktor iz „Fukuchime“ - BWR - razvio je „Idaho National Laboratory“ i „General Electric“ sredinom pedesetih godina. Kako navodi „New York Times“, tip „Mark 1“ je uvek „škripao“, jer je postojala opasnost da će se, ukoliko zakaže sistem za hlađenje, gorivo pregejati, a reaktorski kontejner verovatno napući i radijacija će se raširiti po okolini. Ovakva upozorenja su se čula još sedamdesetih godina prošlog veka, ali to nije sprečavalo podizanje novih nuklearki

sa istim tipom reaktora. Danas gledamo kako se iz upravo jednog takvog postrojenja razliva „nuklearno đubre“.

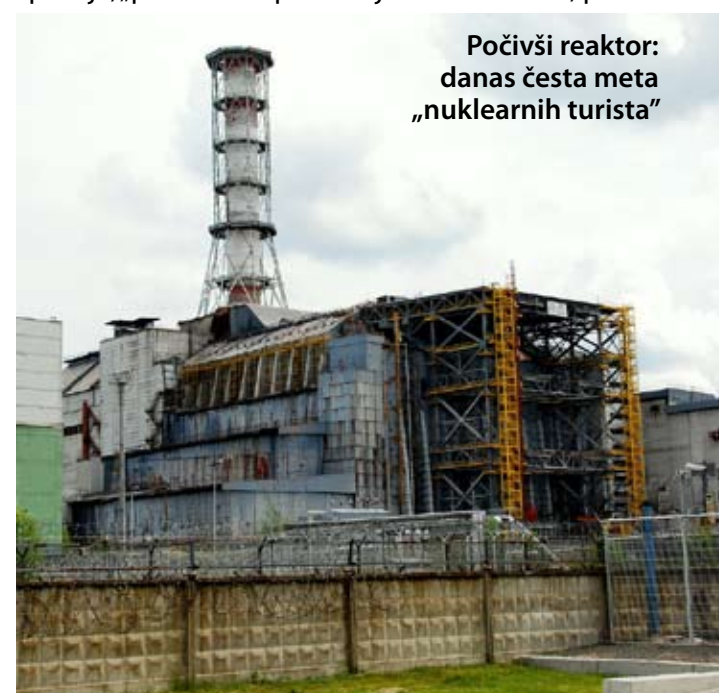
Elem, svi nuklearni reaktori tog tipa položeni su u kontejnere od čelika (unutrašnji) i betona (spoljašnji), koji treba da spreče isticanje radijacije. Jedna od mera hlađenja jeste regulacija temperature vodom, koja teče oko čeličnog kontejnera. Drugi način je spuštanje grafitnih šipki, koje usporavaju „kontrolisane eksplozije“ u jezgru. Treći način je dodavanje hemikalija koje manje-više proizvode isti efekat. Sve to su isprobali inženjeri centrale „Fukushima Daiichi“, ali ništa od toga nije „upalilo“... Ukratko, zakazalo je upravo ono na šta su poslednjih 40 godina eksperti uporno upozoravali - hlađenje. Isto kao i u 23 reaktora u 16 američkih nuklearnih elektrana, sistem suzbijanja pritiska u japanskoj nuklearci skloniji je kvaru, što je, mnogi bi rekli, loš dizajn i greška konstruktora.

Prvi je na to skrenuo pažnju 1972. godine je Steven Hanauer, tadašnji zvaničnik za bezbednost pri Komisiji za atomsku energiju. Odgovoreno mu je da je ta sumnja opravdana, ali da je tehnologija toliko raširena i opšteprihvaćena da bi zabrana tih reaktora značila kraj korišćenja nuklearne energije. Pitanje ponovo je aktuelizovano osamdesetih godina, kada je Harold Denton, zvaničnik Nuklearne regulatorne komisije, ocenio da postoji 90 odsto verovatnoće da „Mark 1“ pukne ako se gorivo pregreje i istopi u nekoj havariji (i to u prvih nekoliko sati, a u ekstremim slučajevima za 40 minuta). Nuklearna industrija je to osporavala, tvrdeći da je takva verovatnoća tričavih deset odsto. Krajem osamdesetih nekoliko operatora nuklearnih centrala zapretilo je da će tužiti „General Electric“ pošto su interna dokumenta te kompanije iz 1975. godine dokazala da dizajn kontejnera reaktora ili nije dovoljno testiran, ili ima mane koje mogu dovesti u pitanje njegovu bezbednost. Od tada su reaktori tipa „Mark 1“ u SAD prošli kroz razne modifikacije, među kojima je bilo i uvođenje sistema ispuštanja pare da bi se smanjio pritisak. Nije poznato kakve modifikacije su načinjene u Japanu, ali je jasno da će uslediti opsežna istraga koja će možda dati odgovore i na ova pitanja.

POZDRAV IZ PRIPAJTA

Da ironija bude veća, japanska katastrofa događa je bezmalo na jubilej černobiljske tragedije. Pre 25 godina, 26. aprila, iz nuklearne elektrane „Černobilj“ oslobodilo se zlo koje je obeležilo kraj jedne epohe i, mnogi veruju, označilo početak kraja Sovjetskog saveza.

Iako mnogi veruju da je katastrofi prethodila eksplozija, „pečurke“ zapravo nije bilo. Pošto su, pod

Počivši reaktor:
danas česta meta
„nuklearnih turista“

Spomenik žrtvama
černobiljske katastrofe
u Pripjatu

pritiskom sa vrha, inženjeri zaobišli sve bezbednosne mere, kako bi na brzinu izvršili seriju testova, neprimetno je počeo da raste pritisak u reaktoru. Desilo se upravo ono što bi pokazali rezultati testa da je on uspeo: pri malim opterećenjima, reaktor je nestabilan, a agregati nisu stigli da uspostave hlađenje nakon što je turbogenerator isključen. Pritisak oko jezgra je toliko porastao da je izbacio iz ležišta betonsku ploču tešku 2.000 tona, a kada je ona pala urušila je zidove spornog reaktora 4 Nuklearne elektrane „Lenjin“. To se dogodilo 26. aprila 1986. godine, u 1,23 po moskovskom vremenu.

Tek nakon nekoliko dana švedski Institut za nuklearnu energiju objavio je da su zabeležena veća očitavanja radijacije u regionu. Zvaničnici SSSR-a su i dalje ćutali i pozivali proletere na prvomajski uranak. Tek nakon dve nedelje objavljeni su jezivi snimci evakuacije iz obližnjeg sela Pripjata i radničkog naselja Černobilj, a ubrzo zatim i grotla sa užarenim jezgrom – ogoljenim reaktorom koji je i dalje isijavao oblak radijacije. Vetar je radijaciju razneo po celoj Evropi, a majске kiše su je spustile sa neba u zemlju...

Nikada nije utvrđen broj direktnih i indirektnih žrtava ukrajinske katastrofe, niti su ikada obelodanjeni zdravstveni kartoni 250.000 likvidatora – ljudi koji su doslovce golim rukama uklanjali kontaminirani otpad. Ako je verovati Ministarstvu zdravlja Ukrajine, na zagađenim teritorijama danas živi gotovo 2,3 miliona ljudi, a u zoni pojačane radiološke

kontrole više od 1,6 miliona osoba. U „zabranjenoj zoni“ živi više hiljada ljudi, koji su se vratili u svoje domove u Pripjatu i okolini. Nije za utehu, ali je poruka jasna: okolinu Černobilja, krug od oko 300 km, naselile su se divlje životinje. Tamo ponovo gospodare evropski vuk i mrki medved.

KOME TREBAJU NUKLEARKE?

Ukoliko ne znate kako funkcioniše svet, ovaj tekst vam neće otvoriti oči. Dejan Dimov, tvorac moratorijuma koji je još uvek na snazi u Srbiji, ali i još nekim bivšim republikama SFRJ, u izjavi za dnevni list „Danas“ ističe da je, koliko god to paranoično zvučalo, proizvodnja električne energije u nuklearkama zapravo na drugom mestu. Primarni su vojni interesi. Dimov za ovaj beogradski dnevnik kaže: „Nuklearke su vojni program. To nema nikakve veze sa strujom, niti sa ekonomijom. Izotopi, kao i plutonijum za pravljenje oružja nastaju iz procesa sagorevanja goriva. Država koja uloži u izgradnju nuklearkе u nekoj drugoj zemlji polaže pravo na uzimanje plutonijuma, nakon čega radioaktivni otpad vraća u zemlju gde je nuklearka izgrađena. Model ugovora je manje više isti, bez obira o kojim državama je reč. Investiciju za izgradnju zemlja u kojoj se gradi nuklearna elektrana trebalo bi narednih 25 godina da otplaćuje kroz izvoz struje“.

Marica Puškaš,
izvršni urednik magazina „Intelligent life“